

Kadernota Duurzaamheid

De duurzaamheidsagenda Lelystad;
een nieuw ontwikkelingsperspectief
voor een leefbare stad

Verder met Duurzaamheid

Langdurig, duurzaam, duur.

Het zijn woorden die van waarde blijken
als we er wat nader naar willen kijken.

Tijd speelt een rol, evenals beleid en zuinigheid.

Maar bovendien, de wil om in te zien,
dat betrokkenheid gewis noodzakelijk is
om duurzaam met elkaar op pad te gaan.

En dat begint met informeren, inspireren,
innoveren en bovenal, het stappen
in anders durven denken accepteren.

Schone lucht, schoon water, niet alleen
voor vandaag of morgen of volgende maand,
maar ook voor tal van jaren later en verdergaand.

Afvalverwerking, openbare ruimte, mobiliteit, het
zijn zaken die ons allemaal raken, tijdens ons werk
of huiselijke taken of gewoon in onze vrije tijd.

Economie, natuurbeheer, voedselvoorziening,
energie, het zijn vaak alledaagse dingen die
om herbezinnen vragen en aandringen op beleid,
dat verspilling en verkwisting, ook straks bestrijdt.

Dus aandacht en dadendrang graag
voor elke activiteit die duurzaamheid verspreidt.
Ook na vandaag.

Voorwoord

Voorwoord van Elly van Wageningen, wethouder Duurzaamheid

Deel 1: Visie

In deel 1 zijn de visie en missie van deze kadernota uitgewerkt. Vanuit een beschrijving van de globale trends en ontwikkeling, richten we onze blik naar de toekomst om te bepalen voor welke opgaven we als samenleving staan. Naar aanleiding hiervan wordt ingegaan op onze missie.

Deel 2: Speerpunten

In dit deel worden de visie en de missie vertaald naar 6 lokale speerpunten: energie, afval & circulaire economie, voedsel, fysieke leefomgeving, mobiliteit en onderwijs & ondernemen. Deze speerpunten staan niet los van elkaar, er is een grote mate van onderlinge samenhang.

Deel 3: Werkwijze

De gemeente stelt een integrale aanpak voor om de doelen te realiseren. Deze werkwijze is beschreven in deel 3. Ook leest u in dit deel hoe de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid mogelijk georganiseerd zou kunnen worden en wat dat vraagt van de maatschappelijke partners, het bestuur, de ambtelijke organisatie zelf en de onderlinge samenwerking. Verder wordt aandacht besteed aan het instrumentarium ten behoeve van het duurzaamheidsbeleid: de communicatie en participatie, netwerken, de regelgeving, open data, ambtelijke capaciteit en financiële instrumenten. Tot slot wordt nog ingegaan op de vervolgstappen en de planning.

Inhoud

Leeswijzer	3
Voorwoord	5

Deel 1: Visie

1.1 De ambitie	6
2.2 De speerpunten	7

Deel 2: Speerpunten

2.1 Energie	9
2.2 Afval en circulaire economie	13
2.3 Voedsel	17
2.4 Fysieke leefomgeving	21
2.5 Mobiliteit	25
2.6 Onderwijzen en ondernemen	29

Deel 3: Werkwijze

3.1. De benadering bij werken aan duurzaamheid	33
3.2. Interne verankering	34
3.3. Organiseren van de duurzaamheidsagenda	34
3.3.1. Interactie tussen inwoners, bedrijven, organisaties, ambtelijke organisatie en bestuur	34
3.3.2. Het instrumentarium	36
3.3.3. Monitor en bijsturen	38
3.3.4. Vervolgproces	39

Voor bijlagen verwijzen wij u graag naar het aparte bijlagenboek

Onze huidige leefwijze is van grote invloed op de toekomst van onze kinderen

We leven momenteel in een bijzondere tijd. De snelle ontwikkelingen van de afgelopen decennia hebben veel positieve veranderingen teweeggebracht en tegelijkertijd hebben ze veel schade aangericht aan onze planeet. Ik zie – en met mij vele anderen – de urgentie om daar nu een ommekeer in aan te brengen. Als we nu niets doen om het evenwicht op onze planeet te herstellen, dan kan dat ernstige gevolgen hebben voor later. Marian Minnesma, medeoprichter van Urgenda, een organisatie die Nederland sneller duurzaam wil maken, zegt dat nu het moment is waarop we nog iets kunnen doen, maar dat het over een poosje al te laat is. “De klimaatverandering gaat zo snel, dat er binnen twintig jaar een omslag moet worden gemaakt naar een samenleving die niet is gebaseerd op fossiele brandstof, aldus Marjan Minnesma, “De tweede helft van deze eeuw wordt heel slecht voor onze kinderen als het zo doorgaat.”

Volgens de Monitor Gemeentelijke Duurzaamheid van Telos, is er in Lelystad een onbalans binnen de gebieden *People*, *Profit* en *Planet* (de 3 P's). Dat heeft een bijzondere oorzaak: wij scoren als gemeente namelijk al heel goed op het gebied van *Planet*. Lelystad is een stad met veel groen en water, ook wekken we schone energie op met onze windmolens. In deze nota is er bewust gekozen om verder in te steken op het gebied van *Planet*. Door beleid te maken op *Planet*, willen we de gebieden *People* en *Profit* meenemen in de ontwikkelingen. Wij willen een voortrekker zijn in innovatieve ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid. Dat biedt kansen voor onder andere het onderwijs en bedrijfsleven. Zo willen we inzetten op een duurzaam vliegveld, duurzame woningen, maatschappelijk verantwoord ondernemen, lokale aanbieders van duurzame energie, opleidingen op het gebied van innovatieve technieken, biodiversiteit en duurzame en innovatieve bedrijven.

Een verandering teweegbrengen doen we als gemeente niet alleen. Dat doen we samen met onze inwoners en met ondernemers en organisaties. Duurzaamheid zou wat mij betreft een tweede natuur moeten worden; een denkwijze die in alle aspecten van iemands leven meespeelt. Het stadhuis, het bestuur en de ambtenaren vervullen daarin een voorbeeldfunctie. Met kleine acties kun je al grote sprongen maken. Door plastic, GFT, papier, glas en textiel op de juiste wijze te scheiden en aan te bieden, zorg je ervoor dat afval hergebruikt kan worden. En met het goed scheiden van GFT (tuin én keukenafval!) zorg je ervoor dat er groene energie kan worden geproduceerd. Door eens binnen te lopen in de Duurzaamheidswinkel en je te laten informeren, kom je al een heel eind. Het helpt bijvoorbeeld om je huis beter te isoleren, je eetgedrag aan te passen door minder vlees en meer biologische producten te eten of misschien zelfs je eigen groenten en fruit te verbouwen.

Samen kunnen we nu nog iets doen aan de onbalans. We hebben de aarde namelijk niet geërfd van onze ouders, maar we hebben haar in bruikleen gekregen voor onze kinderen. (Indiaans gezegde)

Namens het college van Lelystad,
Wethouder Elly van Wageningen

**“Inzetten op energieneutrale woningen:
Samenwerking tussen adviseur,
aannemer en installateur”**

1.1 Ambitie

Duurzaamheid leeft, op allerlei niveaus: bij inwoners, bedrijven, instanties én overheden. Er zijn allerlei initiatieven van inwoners en bedrijven, die duurzaamheid zien als een kans en hierin willen investeren. Ook de overheid voelt de urgentie om hier een actieve rol in te spelen. Dit is de reden dat in het raadsprogramma 2014 – 2018, naast participatie, nadrukkelijk aandacht wordt besteed aan duurzaamheid.

In bovengenoemd raadsprogramma heeft het college de opdracht gekregen om aan de slag te gaan met de onderwerpen duurzaamheid en participatie. In het raadsprogramma is aangegeven dat het college een integraal Masterplan Duurzaamheid maakt, waarbij de raad jaarlijks een uitvoeringsprogramma vaststelt. De raad heeft hierbij aangegeven dat de gemeente Lelystad een voorbeeldfunctie moet vervullen en dat zij ook nieuwe stappen zal zetten in de duurzame ontwikkeling van de stad. Eén ambitieuze doelstelling heeft de raad het college daarbij alvast concreet meegegeven: energieneutraal (ex. mobiliteit) in 2025! Met het nieuwe duurzaamheidsbeleid wil Lelystad meer focus, versnelling en verankering.

Om de duurzame beweging kracht bij te zetten, heeft de raad bij de begrotingsbehandeling vorig jaar en dit jaar enkele moties aangenomen. In het bijlagenboek vindt u een overzicht hiervan, inclusief een reactie van het college hoe hiermee om te gaan. Sommige onderdelen vindt u terug in deze kaderstelling, andere later in het uitvoeringsplan.

Urgentie en probleemstelling

De maatschappelijke ontwikkelingen vragen om een andere manier van denken en handelen met betrekking tot onze samenleving zowel van de overheid als van de burgers. Burgers worden steeds mondiger, zien en pakken zelf kansen op het gebied van duurzaamheid. De overheid past een flexibele rol, waarin volop ruimte is voor initiatieven van inwoners en de overheid een afwisselende een regievoerende, faciliterende of loslatende rol heeft. Dóórleven op de manier zoals we dat nu doen is niet langer houdbaar. We gebruiken grondstoffen sneller dan ze door het ecosysteem weer aangemaakt worden. Dat betekent dat we de aarde uitputten en er voor de toekomstige generatie grote problemen ontstaan. Dat is onverantwoord.

In 2014 heeft Lelystad deelgenomen aan een duurzaamheidsbenchmark voor gemeenten. Daaruit blijkt onder meer dat in Lelystad een grote onbalans bestaat tussen de People, Planet en Profit (Telosrapport 2014). Willen we duurzame ontwikkelingen realiseren in de stad, dan moeten we dit evenwicht goed in de gaten houden. Zo mag bijvoorbeeld energieneutrale woningbouw niet ten koste gaan van de toegankelijkheid en betaalbaarheid van wonen.

We hanteren de volgende definitie van duurzaamheid (rapport 'Our Common Future' Verenigde Naties):

“Duurzame ontwikkeling is de ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van de toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen”.

deel 1: Visie

Visie

De visie voor Lelystad over 10 jaar luidt:

Lelystad is een groene, vitale gemeente waar het aantrekkelijk wonen, werken en verblijven is. Er is een sterk sociaal netwerk waarin de mensen elkaar inspireren en verantwoordelijkheid nemen voor elkaar en hun omgeving. Waarbij de overheid bestaande netwerken en nieuwe initiatieven ondersteunt waar nodig en zelf het goede voorbeeld geeft. Lelystad is een sociaal en financieel gezonde gemeente in een prettige, groene leefomgeving met vitale woonwijken, goed onderwijs en perspectief op vollopende banen. Lelystad profileert zich als een ondernemende stad met een duurzaam en innovatief profiel. Veel innovatieve oplossingen worden bedacht in Lelystad. De omgeving wordt ingezet om lokaal voedsel te verbouwen en grondstoffen te ontwikkelen. Steeds meer afval kan als grondstof dienen. Lelystad is een gemeente die haar eigen energiebehoefte volledig duurzaam opwekt.

Missie

We willen de stad zodanig inrichten dat deze vanuit economisch, ecologisch en menselijk oogpunt gezond, aantrekkelijk en toekomstbestendig is. In een gezonde stad is ruimte voor duurzame energie-, water-, voedsel-, grondstoffen- en afvalkringlopen. Daarbij streven we naar een samenhangende duurzame ontwikkeling met een betere balans tussen economie, ecologie en de mens (zie conclusies Telosrapport). Hierbij houden we de onderstaande uitgangspunten in het vizier:

Energie

We gaan zuinig om met energie en kiezen voor groene energie.

Kies recyclebare materialen

We kiezen voor recyclebare materialen of

materialen die door de natuur afgebroken kunnen worden.

Gebruik geen schadelijke producten

We gebruiken producten die geen schade toebrengen aan mens en milieu.

Behoud onze natuur

We gaan zuinig om met de natuur en breiden die waar mogelijk uit.

We gaan uit van eigen kracht

We gaan uit van de eigen kracht van onze inwoners en zorgen voor hen wanneer het even moeilijk gaat. Mensen in de rest van de wereld ondervinden geen nadelen van ons handelen en waar mogelijk verbeteren we hun kwaliteit van leven.

Vanuit een stevig maatschappelijk fundament en gebaseerd op de praktijk, willen we ruimte bieden voor duurzame initiatieven. We werken nauw samen met inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en andere overheden. Onze middelen gebruiken we als hefboom. We investeren bij

voorkeur in bewezen oplossingen, maar veelbelovende experimenten gaan we niet uit de weg. We gaan de regeldruk beperken.

Dit vereist een andere manier van kijken naar de stad:

- naar hoe je de natuur met de stad verbindt
- naar hoe verschillende stromen (afval, goederen, energie) in de stad verlopen en hoe deze effectiever en efficiënter ontsloten kunnen worden
- naar hoe je energiegebruikers kunt veranderen in energie-opwekkers (denk aan gebouwen)
- naar hoe wet- en regelgeving en fiscale instrumenten kunnen bijdragen aan verduurzaming
- naar hoe data kan bijdragen aan duurzame mogelijkheden en bedrijvigheid
- naar hoe producten niet alleen gerecycled kunnen worden, maar ook ter plekke geupcycled
- naar hoe voortrekkers kunnen bijdragen in het zetten van de volgende stap
- naar hoe je binnen je eigen huishouden of organisatie verduurzaming door kunt voeren

1.2 De speerpunten

De uitkomsten van het Telosrapport, de informele bijeenkomst met de raad, onze gemeentelijke ambitie in het raadsprogramma en de input van inwoners, bedrijven en organisaties, hebben geleid tot de volgende speerpunten voor het integrale duurzaamheidsbeleid voor Lelystad voor de komende jaren:

1. Energie
2. Afval en circulaire economie
3. Voedsel
4. Fysieke leefomgeving
5. Mobiliteit
6. Onderwijzen en ondernemen

Voor deze speerpunten worden hierna de duurzaamheidsambities weergegeven, vertaald naar doelen en actiepunten. Dat wil niet zeggen dat we voor andere (gemeentelijke) thema's geen duurzaamheidsambities hebben. Duurzaamheid raakt in wezen alle gemeentelijke beleidsthema's. Ook via ons beleid Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) werken wij aan duurzaamheid (zie deel 3).

De speerpunten zijn vooral gericht op de *planet*. Uitgangspunt hierbij is wel dat het voorgestelde beleid geen negatieve impact mag hebben op de *profit* en de *people*, maar dat duurzame ontwikkelingen op deze onderdelen zo mogelijk bevorderd moeten worden.

Taken waarbij het voornamelijk gaat om uitvoering van wettelijke taken komen in deze nota niet afzonderlijk aan de orde.

deel 1: Visie

Samenhang en dwarsverbanden

Bovenstaande speerpunten staan niet op zich, maar kennen bijna altijd onderlinge samenhang en dwarsverbanden. Bijvoorbeeld: het verduurzamen van sportaccommodaties levert werk op in de stad. Het betekent nieuw werk voor de één en energiebesparing voor de ander. Of de toename van elektrisch rijden (duurzaam opgewekt) leidt tot een toename van de elektriciteitsvraag. Deze elektriciteit moet dan wel duurzamer, anders komt onze energiedoelstelling om in 2025 neutraal te zijn, in gevaar. Het is de kunst om dusdanig beleid te ontwikkelen dat maatregelen elkaar niet tegenwerken, maar dat juist het effect ervan wordt versterkt. Samenwerking en afstemming is hierbij van groot belang.

People

Een duurzame samenleving heeft gemeenschapsgevoel nodig, waarin burgers zich betrokken voelen bij wat er in de samenleving, in de wereld en met hun medeburgers gebeurt. People zou kunnen worden vervangen door participatie. Participatie draagt bij aan het gemeenschapsgevoel. Duurzaamheid betekent ook: kansen voor iedereen en rekening houden met mensen elders. In een duurzame samenleving doet iedereen mee, wordt niemand buitengesloten en wordt ieders talent optimaal benut. Een duurzame samenleving kan niet ten koste gaan van anderen, ook niet als dat ver weg is. Gemeenten kunnen de dimensie 'People' invulling geven met burgerparticipatie, sociaal beleid (zoals WMO-beleid) en internationale samenwerking.

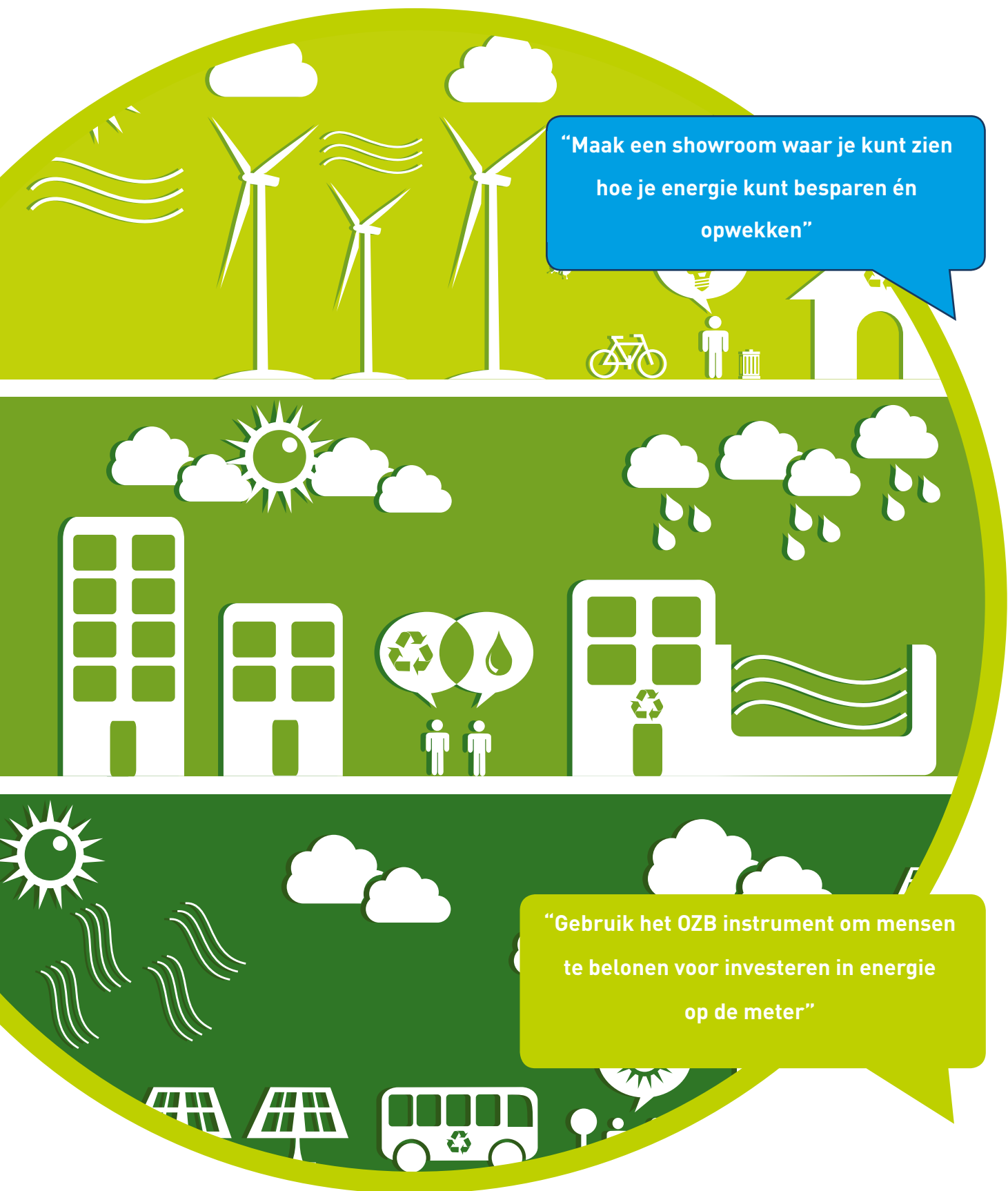
Planet

Centraal staat hier het behoud, de bescherming en het beheer van onze natuurlijke hulpbronnen: de diversiteit aan plant- en diersoorten, kwaliteit en kwantiteit van water, luchtkwaliteit, bodemvruchtbaarheid, et cetera. De gemeente kan hier invulling aan geven met klimaat- en energiebeleid, duurzaam waterbeheer en natuur- en milieubeleid (onder andere het versterken van de lokale biodiversiteit). Ook is het vergroten van de kennis van inwoners een belangrijk onderdeel.

Profit

Duurzame economische ontwikkeling gaat over vooruitgang en welvaart. De uitdaging is om ervoor te zorgen dat de vooruitgang van de één niet ten koste gaat van een ander, of van toekomstige generaties. Daarnaast is het zoeken naar economische activiteiten die een bijdrage leveren aan een duurzame ontwikkeling, zowel in de gemeente als in landen elders in de wereld. Dat vereist een andere manier van denken; een ondernemer zal in zijn bedrijfsvoering en keuzes voor investeringen altijd de balans opmaken tussen kosten en baten. Een maatschappelijk verantwoord ofwel duurzaam ondernemer, neemt in zijn besluitvorming ook de milieu- en sociale aspecten mee (maatschappelijke kosten en baten). De gemeente kan hier invulling aan geven door haar inkoopbeleid en het geven van het goede voorbeeld op het terrein van maatschappelijk verantwoord ondernemen.

deel 2: Speerpunten

2.1 Energie

Inleiding

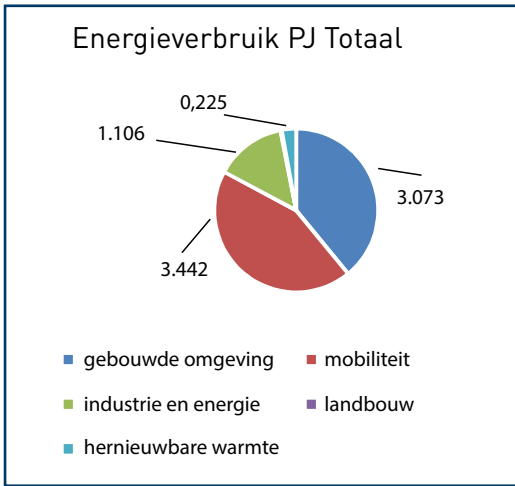
Ons fossiele energiegebruik is een belangrijke oorzaak voor de uitstoot van broeikasgassen. Het verbruik van deze brandstoffen zorgt voor hardnekkige milieuproblemen en klimaatverandering. Een vermindering van de uitstoot van broeikasgassen, vaak uitgedrukt in CO₂ –equivalenten, is daarom urgent. Er is wetenschappelijke consensus over de urgentie van dit onderwerp. Om te komen tot een vermindering van de uitstoot van CO₂ is van belang het energieverbruik te verminderen en de resterende energievraag duurzaam op te wekken. Duurzame energie wordt opgewekt zonder fossiele brandstoffen en zonder radioactieve stoffen (kernenergie) en bestaat bijvoorbeeld uit zonne-energie en windenergie.

Doelen

De gemeenteraad heeft in het raadsprogramma als doel gesteld dat Lelystad in 2025 energieneutraal moet zijn, waarbij het energieverbruik door transport buiten beschouwing wordt gelaten. De Lelystadse doelstellingen passen binnen de doelstellingen van hogere overheden. Lelystad is energieneutraal als het energieverbruik binnen de gemeente tenminste ook in een zelfde omvang duurzaam wordt opgewekt. Hierdoor ontstaat een situatie waarbij over een kalenderjaar ten minste evenveel duurzame energie lokaal wordt opgewekt als dat er aan het aardgas- en elektriciteitsnet wordt onttrokken.

Energieneutraliteit wordt bereikt door het volgen van de zogenaamde Trias energetica:

- 1) beperking van de vraag
 - 2) inzet duurzame energie
 - 3) indien er onvoldoende duurzame energie beschikbaar is, worden energie-efficiënte technieken ingezet.
- In 2013 is in Lelystad bijna 7,9 PetaJoule (PJ) aan energie verbruikt. Afgezet tegen het gemiddelde landelijke gebruik scoren we op veel sectoren gemiddeld of iets beter. In de ambitie ‘energieneutraal in 2025’ is bepaald dat het energieverbruik voor mobiliteit buiten beschouwing wordt gelaten. Dit betekent dat er ruim 4,4 PJ gecompenseerd moet worden.

ENERGIE NEUTRAAL

Lelystad op weg naar energie neutraal 2025

Stap 1; Beperk de vraag naar energie
Stap 2; Gebruik duurzame energie
Stap 3; Gebruik fossiele brandstof zo schoon en efficiënt mogelijk

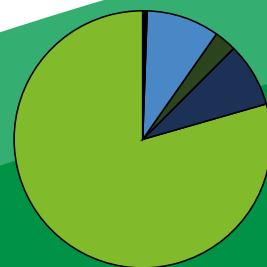

Het isoleren van duizend huizen levert een energiebesparing van ca. 6 TJ

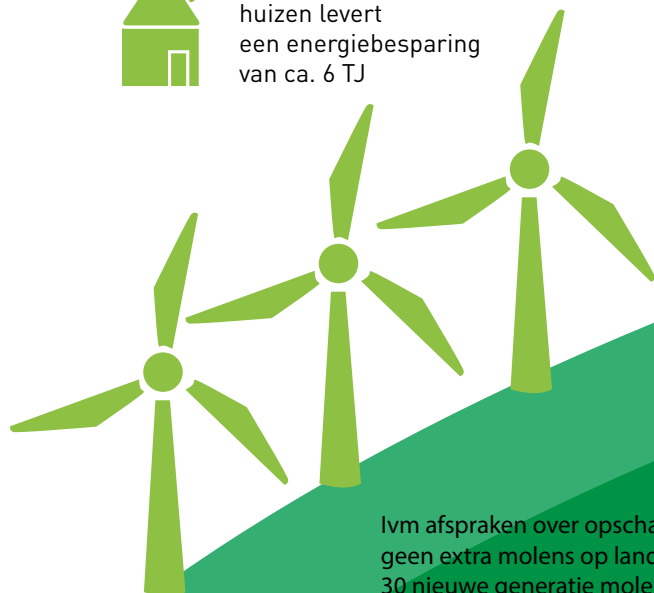
29%

Het totaal verbruik (woningen, industrie, landbouw, afvalverwerking, kantoren) maar (excl. verkeer) was in 201 ca. 4.300 TJ

In Lelystad is in 2013 ca. 1.250 TJ duurzame energie opgewekt (ca. 29% van totaal verbruik)

■ zonnestroom
■ houtkachels
■ overige bio-energie, elektriciteit
■ overige bio-energie, warmte
■ wind op land, elektriciteit

Ivm afspraken over opschalen en saneren kunnen er geen extra molens op land worden geplaatst. 30 nieuwe generatie molens leveren ca evenveel als alle huidige molens binnen de gemeente Lelystad

120 windmolens

Windmolens bepalen de skyline in de provincie Flevoland. De ca. 120 windmolens in Lelystad produceerden in 2013 samen ruim 1.015 TJ (= bijna 300 miljoen kWh)

6-16 kWh

De huidige windmolens produceren (per stuk) 2 - 4 miljoen kWh per jaar. (=ca. 7 - 14 TJ). De nieuwe generatie molens kan 6 - 16 miljoen kWh / jaar produceren (= ca. 20 - 60 TJ)

37 Watt

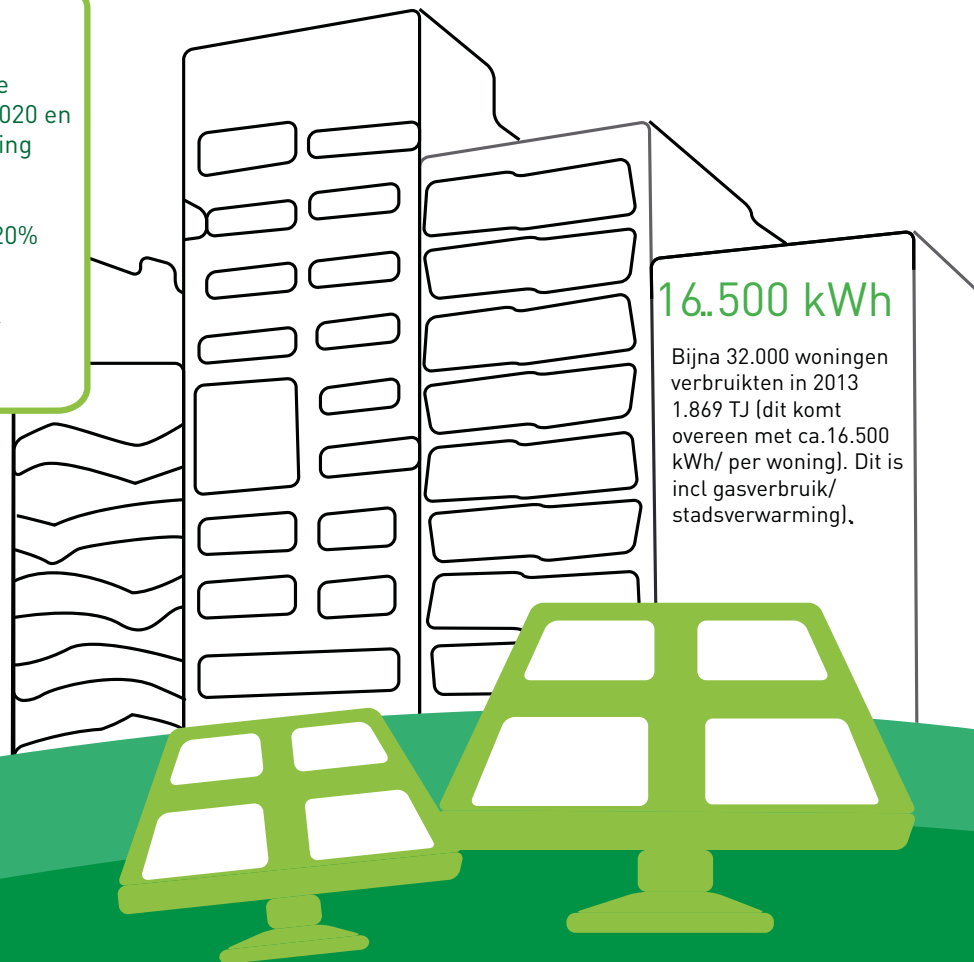
Het energiegebruik van de straatverlichting bedraagt bijna 3,9 miljoen kWh (14 TJ) maar er staan dan ook ruim 25.000 lichtpunten. Het verbruik per lichtpunt is met 37 Watt een van de laagsten in Nederland.

Doelstellingen (van Rijksoverheid)

De Rijksoverheid wil het percentage duurzame energie laten groeien: van 5% nu, tot 14% in 2020 en 16% in 2023. In 2050 moet de energievoorziening helemaal duurzaam zijn.

In 2020 moet de uitstoot van broeikasgassen 20% lager zijn dan in 1990.

Het kabinet stimuleert energiebesparing door afspraken te maken met bedrijfstakken.

16.500 kWh

Bijna 32.000 woningen verbruikten in 2013 1.869 TJ (dit komt overeen met ca. 16.500 kWh/ per woning). Dit is incl gasverbruik/ stadsverwarming).

2,6 miljoen kWh

In 2013 produceerden alle zonnepanelen in Lelystad gezamenlijk 9,5 TJ (=2,6 miljoen kWh). Een systeem van 12 panelen levert per jaar ca. 2.500 kWh (ca. 0,01 TJ)

Als alle ca. 32.000 woningen in Lelystad 12 zonnepanelen op het dak zouden hebben geeft dat een productie van bijna 300 TJ

300TJ

1 ha zonnepanelen levert ca. 500.000 kWh energie (bijna 2 TJ)

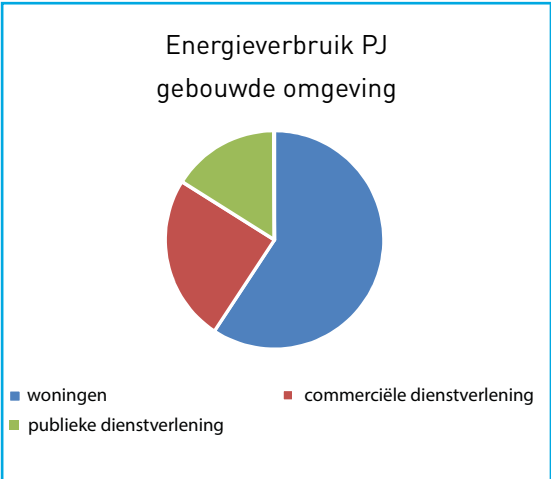
500.000 kWh

Bio-energie leverde in 2013 al 130 TJ energie (zowel warmte als gas)

Het vervangen van alle gloeilampen door LED lampen levert een gezin een besparing van ca. € 180 / jaar

deel 2: Speerpunten

De meeste energie in Lelystad wordt verbruikt in de gebouwde omgeving (bijna 70%). Voor het bepalen van de speerpunten van beleid en de omvang van de ambitie is het noodzakelijk te kijken waar binnen deze sectoren de energie verbruikt wordt. Voor de gebouwde omgeving ontstaat het volgende beeld:

In Lelystad wordt al het nodige aan duurzame energie geproduceerd. De totale omvang in 2013 is 1,4 PJ. Afgezet tegen het verbruik wordt 31% van de lokaal verbruikte energie duurzaam gecompenseerd. Om naar een energie neutrale stad te groeien ligt er daarmee een forse opgave.

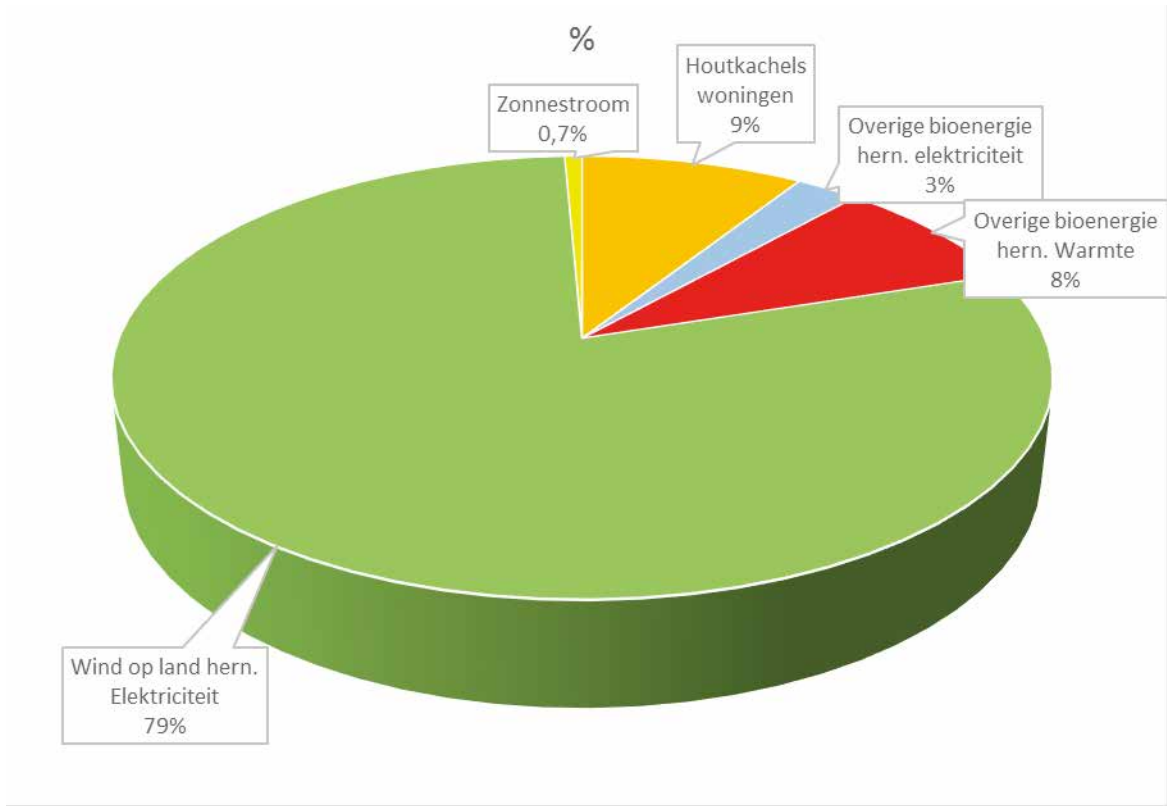
Voor deze resterende opgave wordt drie sporen gevolgd:

1. Vraagreductie

De eerste stap naar een energieneutraal Lelystad is het reduceren van het energieverbruik. Uit de analyse is gebleken dat met name de bestaande bouw en de lokale industrie het grootste deel van het energieverbruik voor hun rekening nemen. Op die sectoren zullen de acties (bv isolatieprojecten) dan ook gericht moeten zijn. Inzetten op energiebesparing dient een tweeledig doel: de vraag naar energie neemt af en daarmee de kosten voor de gebruiker, en om energieneutraal te worden verkleint het de opgave voor de benodigde duurzame energieproductie. We kunnen dan bijvoorbeeld met minder windturbines toe.

2. Verduurzaming

In Lelystad wordt al het nodige aan duurzame energie geproduceerd, vooral afkomstig van windparken. Daar ligt ook voor de toekomst de grootste potentie, hoewel er door andere ontwikkelingen (bv. luchthaven) ook flink wat beperkingen zijn en nog ontstaan. De duurzame energieproductie in Lelystad kent het volgende profiel:

deel 2: Speerpunten

**“Inzetten op energie-neutrale
woningen: Samenwerking tussen
adviseur aannemer en installateur”**

De huidige totale omvang in PetaJoules (2013) is 1,4. Samen met de provincie en de gemeenten Dronten en Zeewolde wordt het Regioplan windenergie opgesteld. In dat plan wordt ruimte geboden voor het saneren van oude turbines en het opschalen van windenergie. Op basis van het regioplan Windenergie worden 121 molens (1,2 PJ) vervangen voor 55 (1,9 PJ) maximaal 63 (2,2 PJ) molens. Hiermee wordt de omvang van duurzaam opgewekte energie vergroot van 1,4 PJ naar minimaal 2,4 PJ en maximaal 2,7 PJ. Vanaf de te compenseren 4,4 PJ resteert dan nog een opgave van 2,0 PJ cq. 1,7 PJ.

Enkel met windenergie kan de energiebehoefte vooralsnog niet worden gedekt. Er zal daarom ook ingezet worden op de ontwikkeling van andere vormen van duurzame energie zowel in de bebouwde als niet bebouwde omgeving. De productie van overige benodigde duurzame energie moet voortkomen uit ontwikkeling van windparken in zoekgebieden buiten het Regioplan of door te investeren in projecten op grondgebieden van omliggende gemeenten. Met de laatste optie wordt wel het uitgangspunt verlaten dat de productie van duurzame energie binnen de gemeentegrenzen moet plaatsvinden en heeft daarom niet de voorkeur. Daarnaast wordt waar gewenst grootschalige inzet gestimuleerd van zonnepanelen zowel in de bebouwde (bv. op daken van gebouwen) als niet-bebouwde omgeving (bv. zonnepanelenvelden) en wordt de inzet van verschillende vormen van biomassa gestimuleerd. De kaders waarbinnen het ontwikkelen van grootschalige zonneparken en biomassaproductie mogelijk zal zijn, wordt de komende tijd bepaald, mede aan de hand van de lopende pilotprojecten. Dubbel gebruik van gronden (voedsel- contra energieproductie) is onderdeel van deze discussie. In het huidige profiel wordt 9% van de duurzame energie opgewekt door het gebruik van houtkachels. Hierbij wordt de kanttekening gemaakt dat er terughoudendheid zal worden betracht waar het de inzet van traditionele open haarden betreft vanwege de hinder die daarvan kan worden ondervonden. Het toenemende gebruik van houtpalletkachels als vervanging van CV ketels zal wel worden gesteund.

3. Slimme innovatieve concepten

Het totale netto energiebesparingspotentieel is groter dan lineaire maatregelen. Door slimmer om te gaan met energie kan meer energie bespaard worden en meer duurzame energie mogelijk worden. Deze systemen kunnen worden gebruikt om de energievraag te monitoren, te analyseren waar besparingen mogelijk zijn en in het meest optimale geval ook om processen op elkaar af te stemmen en tot resultaat te komen. Het gaat dan om de timing en plaatsing van voorzieningen, hergebruik van aansluitingen, slimme combinaties van functies, smart grids.

Inzet op deze sporen kan leiden tot grote publieke investeringen in het energienet. Dit is een aspect waar meer oog voor komt. Netbeheerder Liander wordt vroegtijdig betrokken bij de uitwerking en uitvoering.

Actiepunten

- Inzetten op verduurzaming (verdere energiebesparing als ook op een toename van hernieuwbare energie) in de gebouwde omgeving:
 - o Bij energiebesparing gaan we een gebiedsgerichte aanpak hanteren, waarbij een wijk of een bedrijventerrein wordt gekozen om te bekijken welke mogelijkheden er zijn. Voor woningen kan dat variëren van het doorvoeren van een aantal verbeteringsmaatregelen tot nul op de meter renovatie. De inzet van warmtepompen, bij afzonderlijke gebouwen of bij combinaties van gebouwen, kan hierbij een goede oplossing zijn van efficiënt opgaan met energieverbruik. We onderzoeken of er naast of in plaats van de duurzaamheidslening andere instrumenten zoals het woonabonnement tot een versnelling kunnen gaan leiden, te beginnen in de oudere wijken van Lelystad.
 - o Voor nieuwbouw volgen we het rijksbeleid dat aangeeft dat er vanaf 2020 zo goed als energieneutraal gebouwd moet worden. Om dit te proberen te versnellen, gaan we de markt stimuleren om energie-neutrale of energieleverende concepten aan te bieden, en de klanten beter te informeren over de voordelen en de financiering. Wanneer blijkt dat de markt eerder dan 2020 energieneutraal kan bouwen, zullen we dit ook betrekken in onze bouwregels. Gezien het concurrentiegevoelige karakter van deze maatregel is het voorstel dit in MRA-verband af te spreken.
 - o Maatschappelijk vastgoed van zowel de gemeente als van non-profit organisaties: krachtenbundeling op dit terrein kan leiden tot betere toegang tot slimme constructies zoals ESCO's met kennis en financiering. Het revolverend inzetten van de vrije NUON reserve lijkt hierbij kansrijk te zijn.
 - o Bij bedrijfsterreinen gaan we bedrijven stimuleren om te kijken naar de mogelijkheden van energie-uitwisseling, zoals er nu een project wordt opgestart op Oostervaart door Marfo, McCain, WUR-ACR RES en Liander. Aan de andere kant gaat de omgevingsdienst een plan ontwikkelen om intensiever in te zetten op concrete energiebesparingsmaatregelen.
- Inzetten op verduurzaming (opwekken van hernieuwbare energie) in de niet-gebouwde omgeving:
 - o Nagaan of in gebieden die nu niet als zoekgebied voor opschalen en saneren zijn aangewezen, windmolens ingepast kunnen worden of andere toepassingen voor duurzame energie kunnen worden ingezet
 - o Inzetten van braakliggende gronden voor energieteelt van gewassen als olifantsgras of wilg dan wel het tijdelijk bestemmen voor zonneparken, stookinstallaties (biomassa) of overdekte parkeerplaatsen.
Het bevorderen van het gebruik van snoeihout om duurzame warmte op te wekken behoort tot de mogelijkheden, naast benutting van zonne-energie en warmtekrachtkoppeling.
 - o Ook willen we kijken naar optimaal benutten van de bestaande infrastructuur, zodat bijvoorbeeld zonneparken kunnen worden aangesloten op een te saneren windmolen. Binnen de gebouwde omgeving kunnen bijv. parkeergarages of parkeerterreinen worden voorzien van zonnepanelen om elektrische auto's op te laden.

deel 2: Speerpunten

- Inzetten op slimme concepten zoals:
 - o De timing en plaats van grote elektriciteit gebruikers/vermogensvraag: waar en wanneer komt nieuwe bedrijvigheid zoals bijvoorbeeld datacenters, warmtepompen, laadvoorzieningen voor elektrisch vervoer etc?
 - o De timing en plaats van grote elektriciteit-invoeders: waar komen nieuwe zonneprojecten en windprojecten, waar gaat de opgewekte elektriciteit ingevoed worden in het bestaande laagspanningsnet, waar in het landelijk gebied?
 - o Slim/innovatief inpassen van zonne- en windprojecten (bijvoorbeeld hergebruik van oude aansluitingen van windparken, combineren van wind- en zonne-energie op één aansluiting);
 - o Slimme combinaties met laadpalen en zonnepanelen op daken van openbaar vastgoed of parkeerplaatsen.
 - o Smart grid meet- en regelsystemen waardoor bestaande infrastructuur beter kan worden benut en nieuwe diensten kunnen worden ontwikkeld en aangeboden.

Relevante steekwoorden bij deze actiepunten zijn: aanbesteding op eind resultaat van maximaal te besparen energie, coöperatieve aanpak, wijkcollectieven om vraag en aanbod bij elkaar te brengen, slimme financieringsvormen met bewoners en banken, ESCO's, vermenigvuldigen van kapitaal, financiële bewonersparticipatie, beleid voor warmtepompen voor nieuwe grote gebruikers als ook voor meerdere kleine gebruikers gecombineerd, faciliteren in contract sjablonen voor duurzame toepassing, overheid als launching customer voor oplossen van split incentives.

Samenwerkingspartners

De samenwerkingspartners bij dit speerpunt zijn:

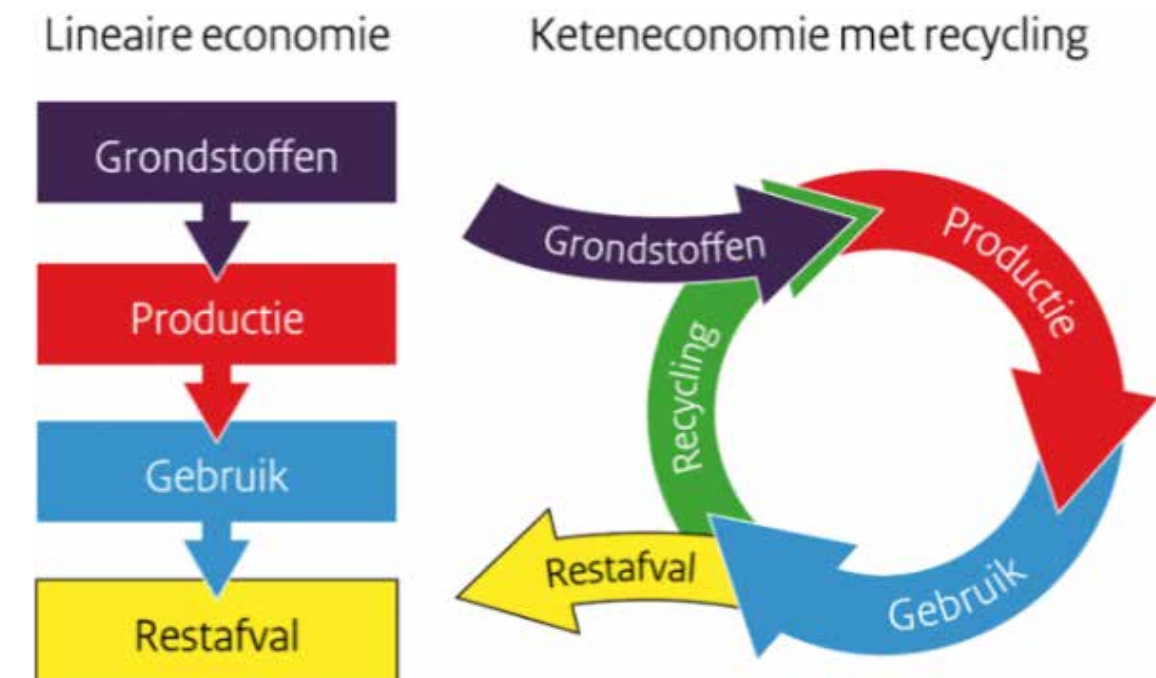
Bedrijfsleven (energieadvies, leveranciers isolerende kozijnen, zonnepanelen, hoog rendement houtkachels), Wagening university en research centre en praktijkonderzoekscentrum (WUR-ACCRES, Liander, De Groene Reus, Centrada, Natuur en Milieu Flevoland, Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid (IVN).

Overigens is energieneutraliteit niet hetzelfde als CO2-neutraliteit, en moet worden bedacht dat de CO2-uitstoot afhankelijk is van de gebruikte energiedrager (elektriciteit, gas, warmte, motorbrandstoffen). Voor het bepalen van wat energieneutraliteit is, sluiten we aan bij de methode die de provincie Flevoland hanteert: op basis van vermeden CO2-uitstoot.

2.2 Afval en circulaire economie

Inleiding

De consumptiemaatschappij die in de jaren '70 van de vorige eeuw is ontstaan, heeft tot een toename van huishoudelijk afval geleid. In dit lineaire model werden producten uit grondstoffen gemaakt, geconsumeerd en vervolgens na gebruik gestort of verbrand. In toenemende mate zijn in de daaropvolgende jaren initiatieven ontstaan die gericht zijn op het recyclen van producten, waardoor storten en verbranden minder werd. Binnen deze keteneconomie blijven echter grondstoffen uit het economische systeem verdwijnen.

Het lineaire model brengt aanzienlijke ecologische schade met zich mee. En door de groei van de wereldbevolking en daarmee ook de vraag naar grondstoffen, staan deze modellen onder druk. Vooral de makkelijk winbare grondstoffen raken op en worden daardoor steeds duurder. Een andere kant is dat er jaarlijks alleen al in de Europese unie voor honderden miljarden euro's wordt gestort en verbrand. Al met al veel aanleiding om op een andere manier met onze grondstoffen en ons afval om te gaan: op een circulaire manier.

In een circulaire economie worden schaarse stoffen teruggewonnen en ingezet om nieuwe (financiële of andere vormen van) waarde te generen. Daarnaast past bij deze aanpak ook het delen van je bezit of het hebben van spullen in bruikleen. Dit vraagt om nieuwe modellen voor productie, consumptie, regionale distributie, logistiek en afvalbeheer.

deel 2: Speerpunten

“Goed gedrag belonen bij afval scheiden”

Doelen

Circulaire economie is geen doel op zich, maar een manier om de aarde niet verder aan te tasten en geen waarde verloren te laten gaan. Onze ambitie is een stad met een zeer geringe hoeveelheid restafval, waarin andere afvalstromen weer gebruikt worden als grondstoffen voor nieuwe producten. Hierin zijn de volgende treden te onderscheiden. Een stad waar:

- Minder geconsumeerd of bewust geconsumeerd wordt
- Verantwoord geproduceerd wordt
- Meer afval gescheiden wordt
- Afvalstromen circulair gemaakt worden

Deze ambitie dient de planeet, maar leidt ook tot een in de toekomst betaalbare afvalinzameling en – verwerking, betaalbare grondstoffen en nieuwe werkgelegenheid.

Er ligt voor de komende periode een forse ambitie om huishoudelijk afval meer te gaan scheiden. In een circulaire economie zal steeds minder afval ontstaan. Het afval dat er nog wél is, zal gescheiden worden en hergebruikt. Minder afval produceren en meer afval scheiden levert de inwoners direct voordeel op: een betaalbare afvalinzameling en -verwerking in de toekomst en betaalbare grondstoffen.

Het realiseren van een circulaire economie met nieuwe vormen van productie, distributie en consumptie, is een ambitie voor de stad op de langere termijn. Samen met partners wordt de komende jaren ingezet op het verkrijgen van inzicht in de mogelijkheden, bijbehorende rollen en de keuze voor innovatietrajecten.

1. Meer grondstoffen en materialen terugwinnen, met als subdoel: 75 procent van huishoudelijk afval scheiden in 2020.

Het terugdringen van de hoeveelheid afval en het tegengaan van verspilling zijn doelstellingen van de gemeente Lelystad. Inmiddels zijn de Rijksdoelstellingen – die zijn vastgelegd in het uitvoeringsprogramma ‘Van Afval Naar Grondstof’ (VANG) – drastisch bijgesteld. De landelijke doelen zijn nu: 60-65% afvalscheiding in 2015, 75% afvalscheiding in 2020 met nog maximaal 100 kg restafval per inwoner en 90% afvalscheiding in 2025 met nog maximaal 30 kg restafval per inwoner.

Het college van Lelystad wil de komende jaren de ambitie verhogen naar 75% afvalscheiding, waardoor er dan nog 100 kg restafval per inwoner overblijft. In het oude afvalbeleidsplan lag die ambitie nog op een afvalscheidingsresultaat van 56% in 2015 en het bereiken van 60%. Het huidige scheidingspercentage is 54%.

Deze beleidsontwikkeling heeft grote gevolgen voor zowel de inwoners van Lelystad als voor de inzameling van het afval en de afvalverwerkingsmarkt. Bij het opmaken van een tussenbalans is duidelijk dat Lelystad zowel op dit moment als in de komende jaren, de rijksambities voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval niet haalt. De verwachting is dat de prestaties in toenemende mate achter zullen blijven op deze landelijke doelen. Binnen de huidige manier van inzamelen is het maximaal haalbare bereikt. Om toch resultaten te bereiken, is een trendbreuk nodig. Lelystad moet in het kader van haar duurzaamheidsambities afval niet langer zien als een ongewenst bijproduct van consumptie, maar juist als een grondstof in de circulaire economie. En natuurlijk om mee te beginnen: het voorkomen van afval, onder andere door zorgvuldig met duurzame producten om te gaan.

2. Samenwerking rond circulaire bedrijvigheid stimuleren.

Er is een sterke relatie tussen logistiek en circulaire economie: 80% van de businesscases bij het opnieuw in circulatie brengen van (teruggewonnen) grondstoffen is afhankelijk van een uiterst efficiënt logistiek proces. De circulaire economie in Lelystad willen we zoveel mogelijk benaderen vanuit de logistiek (services, verzamelen, verwerken, aanbieden e.d.). Hierbij concentreren we ons op het schakelpunt in de productie van afval naar grondstof.

Daarnaast zijn er ook bewegingen op provinciaal en regionaal niveau. De Provincie Flevoland start binnenkort met het opstellen van een visie op logistiek. Daarin wordt de relatie gelegd met de circulaire economie en de kansen voor Almere en Lelystad. Verder heeft de Metropool Regio Amsterdam (MRA) de ambitie uitgesproken om dé circulaire grondstoffen hub van Europa te worden. Hier willen we aan bijdragen. De grondstofketens waar in de MRA met prioriteit naar gekeken wordt, zijn: bouw- en sloopafval, biomassa, textiel, e-waste en luier- en incontinentiemateriaal. Verder zijn er op het gebied van polyester en harsen enkele recente doorbraken geweest. Glasvezel kan bijvoorbeeld weer worden teruggewonnen uit polyester. Mogelijk liggen hier aanknopingspunten voor Lelystad. Hierbij is samenwerking essentieel en het voorname doel. Tenslotte lijkt biomassa kansrijk, gelet op het agrarisch areaal in heel Flevoland. Hier dient tevens de samenwerking te worden gezocht; provinciebreed en in MRA verband.

deel 2: Speerpunten

Actiepunten

- Herijken afvalbeleidsplan met aansluiting op de landelijke VANG-doelstellingen van afvalscheiding van 75% in 2020 en 100 kilogram restafval.
- Circulaire economie als agendapunt opnemen voor de binnenkort op te stellen economische agenda. Onderdelen van de uitwerking hiervan zijn:
 - o Maken van concrete aansluiting van de provinciale logistieke visie op het Lelystads circulaire economie programma
 - o Inzetten op economisch instrumentarium voor een circulaire economie:
 - Inbedden duurzaam ondernemen in het ondernemersplein
 - Acquisitiebeleid mede richten op duurzame bedrijven in specifieke sectoren die bijdragen aan de circulaire stad.
 - o Meedoen met de inspanningen van de Amsterdam Economic Board om een Circulaire Grondstoffen Hub voor de MRA vorm te geven en daarbij een eigen positie in te nemen
 - o Markt maken van biomassa als grondstof en daarbij proberen verbindingen te maken met andere economische sectoren zoals logistiek
 - o Het onderwijs betrekken bij duurzame vraagstukken op het gebied van circulaire economie

Samenwerkingspartners

De samenwerkingspartners bij dit speerpunt zijn: HVC, stichting Compoworld, bedrijfsleven (uit de agrarische en circulaire sector), provincie Flevoland, Metropool Regio Amsterdam (MRA), AEB, kennisinstellingen zoals voortgezet/middelbaar beroepsonderwijs en Technasium, TU-Delft, Windesheim, Christelijke Agrarische Hogeschool, TNO, WUR.

“Een buurt selecteren en daar als voorbeeld met bewoners de buurt onderhouden of het afval scheiden”

De belangrijkste principes van de circulaire economie zijn:

1. Waardebehoud wordt gemaximaliseerd door eerst te kijken naar producthergebruik, vervolgens hergebruik van onderdelen en als laatste hergebruik van grondstoffen.
2. Producten worden zo ontworpen en gemaakt dat deze aan het eind van de gebruiksfase makkelijk demontabel zijn en materiaalstromen eenvoudig gescheiden kunnen worden.
3. Tijdens productie, gebruik en verwerking van het product worden geen schadelijke stoffen uitgestoten.
4. De onderdelen en grondstoffen van ‘gebruiksproducten’ (zoals een lamp) worden hergebruikt zonder kwaliteitsverlies (bijvoorbeeld in een nieuwe lamp, maar wellicht wel in een nieuwe laptop, bijvoorbeeld).
5. De grondstoffen van ‘verbruiksproducten’ (zoals tandpasta) zijn biologisch afbreekbaar en worden (na eventuele onttrekking van nog waardevolle grondstoffen) teruggegeven aan de natuur.
6. Producenten behouden het eigendom van gebruiksproducten, klanten betalen voor het gebruik ervan, niet voor het bezit. Een andere mogelijkheid is dat de producent het product terugkoopt aan het einde van de levensduur.
7. Omdat de prestatie van het product de waarde bepaalt, wordt het leveren van de juiste kwaliteit extreem belangrijk voor de producent.
8. Eén van de meest belangrijke succesfactoren is (cross-sectorale) ketensamenwerking gericht op het creëren van meervoudige waarde. Hierbij vermeerdert niet alleen de economische waarde van alle bedrijven in de keten, maar ook de ecologische en sociale waarde.

“Gebruik het OZB instrument om mensen te belonen voor investeren in energie “nul” op de meter”

AFVAL

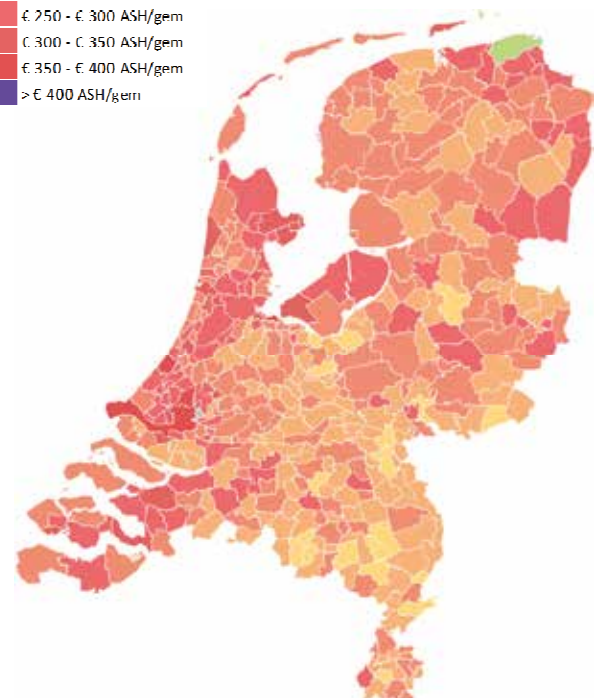
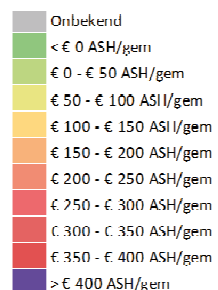
Op weg naar het afvalbeheerplan 2016-2019

53%

53% afvalscheiding in 2014
512 kg/inwoner afval, waarvan
240 kg restafval

Afval is meer dan inzamelen alleen
Welke milieuambitie willen we behalen?
Hoe bereiken we de doelstellingen?

Een rekenvoorbeeld
100 kg restafval per
inwoner als doel

(1) 140 kg restafval per
inwoner minder dan nu
(2) 10.000 ton minder
te verbranden
(3) € 700.000,- minder
verwerkingskosten

(1) 140 kg grondstoffen
per inwoner meer dan
nu
(2) 10.000 ton GFT,
Papier, Plastic, etc.
meer te verkopen
(3) € 400.000,- meer
opbrengsten (bij
huidig prijsniveau)
Meer opbrengsten

Raad stelt de afvalstoffenheffing vast
Grondstoffen zijn geld waard....
....maar vergen wel investeringen

Europese kaders

- Europees afvalbeleid: recyclingmaatschappij
- Lidstaten verplicht maatregelen te treffen (afval hiërarchie)

Nederlandse kaders

- Rijksbeleid: VANG-programma
- 60-65% afvalscheiding in 2015
- 75% in 2020 max. 100 kg restafval/inwoner
- 90% in 2025 en nog slechts 30 kg restafval/inw.
- VANG-programma niet vrijblijvend
- Afval is een wettelijke zorgplicht: gemeente is aan zet
- Bedrijven en producten hebben eigen verantwoordelijkheid

Lelystadse kaders

- Afvalbeheerplan 2012-2015
- 56% afvalscheiding in 2015, 60% in 2016-2019
- Afvalstoffenheffing 100% kostendekkend en lager
- Tevredenheid inwoners is minimaal 75%
- Collegeprogramma 2014-2018
- Gemeente heeft voorbeeldfunctie duurzaamheid
- Zorgvuldig (her)gebruik van materialen en voorkomen verspilling
- Inzameling oud papier door verenigingen blijft zoals deze is
- Kadernota Duurzaamheid
- Terugdringen hoeveelheid afval en tegengaan verspilling van grondstoffen
- Overige kaders
- Afvalstoffenheffing 100% kostendekkend (prog. begroting)
- Versnelde inzet verdergaande afvalscheiding (prog. begroting)
- Kostenoptimalisatie (Kadernota)
- Verhoging afvalscheidingspercentage, verkennen mogelijkheden (motie CDA, VVD)

College en raad maken keuzes over inzamelstructuur
Welk serviceniveau is wenselijk?
Hoe tevreden moeten bewoners zijn?
Hoe kunnen bedrijven betrokken worden?

grondstoffen

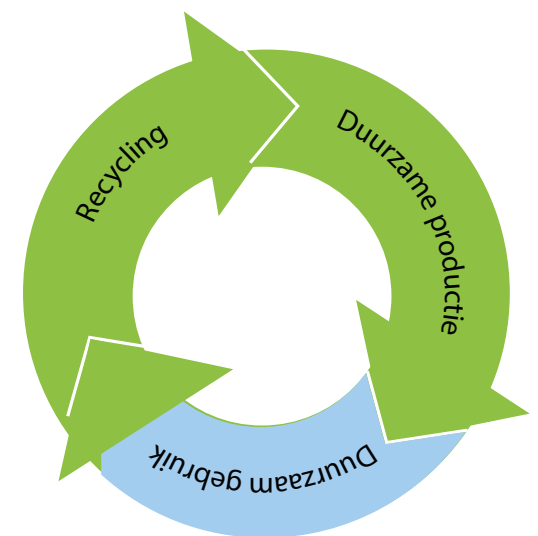
productie

gebruik

restafval

We vragen heel wat van
bewoners, hoe tevreden
moeten zij zijn (of blijven)?

deel 2: Speerpunten

“De gemeente moet een voorbeeldrol nemen in het inkopen van lokale en biologische producten”

“Laten we met lokale supermarkt-ondernemers om de tafel gaan”

“We kunnen meer samenwerken met biologische boeren en schoolkantines”

2.3 Voedsel

Inleiding

De huidige gangbare voedselproductie is niet duurzaam. Het produceren en vervoeren van voedsel is verantwoordelijk voor 20 á 30% van de totale uitstoot van broeikasgassen in de wereld. In Nederland gooien we één derde van ons voedsel weg (consument 42%, producent 39%, horeca 14% en supermarkt 5%). Veel consumenten zijn ongerust over de omstandigheden waaronder ons voedsel wordt geproduceerd en de negatieve gevolgen die dit heeft voor het milieu, dierenwelzijn, landschap, bodemvruchtbaarheid en biodiversiteit.

Dit verklaart wellicht de ontwikkeling dat de consumentenbestedingen aan duurzaam voedsel stijgen, al vijf jaar op rij. Ook in 2014 zijn ten opzichte van het voorgaande jaar de bestedingen toegenomen (+18%). Met name in de buitenhuishoudelijke markt (horeca, zorginstellingen, etc.) is de omzet van duurzaam voedsel zeer sterk gestegen (+74%). Maar ook in de andere afzetkanalen – speciaalzaken in duurzame voeding en supermarkten – is er sprake van een toename van de omzet van duurzaam voedsel met respectievelijk +4% en +3%. Het marktaandeel duurzaam voedsel in de totale bestedingen aan voedsel bedraagt nu 7%. Dit blijkt uit de landelijke Monitor Duurzaam Voedsel 2014, uitgevoerd door LEI-Wageningen UR.

Lelystad heeft een gunstige uitgangspositie voor de transitie naar een duurzaam voedselsysteem. De stad biedt heel veel kansen. Lelystad heeft een omvangrijk buitengebied, met grote en goedlopende biologische bedrijven en het grootste areaal aan biologische landbouwgrond. Daarnaast heeft Lelystad een stadsrand met stadslandbouw op schaal. Aan de stadsgrenzen liggen reservegronden waarop biologisch wordt geteeld door ERF, het grootste biologische bedrijf van Nederland. Aan de noordrand ligt het eerste stadslandbouwgebied van Nederland: een uniek aaneengesloten areaal van 300 ha biologische landbouwgrond, dat in de jaren 80 op initiatief van de gemeente is ontstaan. Deze ‘enige straat in Nederland met biologische boeren’ is, gecombineerd met het ecologische bedrijventerrein ‘De Groene Velden’ en de naastgelegen natuurgebieden, uitgegroeid tot de Tuin van Lelystad. Daarnaast is er in de eigen gemeente en buurgemeente Dronten onderzoek en onderwijs op het gebied van verduurzaming. Ook telt buurgemeente Dronten het grootste aantal biologische bedrijven. Er zijn ook initiatieven voor eetbare natuur. In de visie op eetbare natuur in Flevoland, (“Natuur als voeding voor mens en natuur”) vervaardigd door samenwerkende partners vanuit het kennisprogramma ‘Duurzaam Door’, wordt inzicht gegeven in de vraagkant, maar ook in de kansen vanuit de aanbodkant.

De aanleg en inrichting van de stad en de gemaakte keuzes voor het groen en de bomen hierin, vormen een goede basis voor ‘de eetbare stad’. De huidige (clusters van) zorglandbouw, multifunctionele bedrijvigheid, buurtmoestuinen e.d. vormen een goede basis voor de ontwikkeling van voedsel gerelateerde burgerinitiatieven. Flevoland, en met name de regio rond Lelystad en Dronten, is dus bij uitstek geschikt voor een transitie naar een duurzaam voedselsysteem, waarbij biologisch voedsel wordt verbouwd in en nabij de

deel 2: Speerpunten

stad. Voor de productie van duurzame levensmiddelen wordt in ieder geval geen kunstmest en geen chemisch bestrijdingsmiddel gebruikt.

Behalve het voedsel zelf is het ook van belang de bodem gezond te houden voor toekomstige productie. Deze wordt door de concurrentiekracht in het mondiale systeem zwaar belast door gebruik en bestrijdingsmiddelen. Een regionale voedselstrategie zou dit speerpunt integraal kunnen benaderen en ruimte kunnen bieden voor experimenten.

Niet-eetbare gewassen en andere activiteiten op agrarisch grondgebied

Dezelfde agrarische gronden worden naast de productie van voedsel ook in steeds grotere mate gebruikt voor de productie van niet-eetbare gewassen (biomassa voor bijvoorbeeld transport, energie en chemie) en voor andersoortige activiteiten gerelateerd aan het opwekken van duurzame energie (zonneparken). Dit staat op gespannen voet met het uitgangspunt dat gebruik van kostbare en schaarse landbouwgrond voor gewassen die niet als voedsel kunnen dienen voor mens of dier, in beginsel niet duurzaam is. Het gebruik van biomassa voor transport, energie, chemie komt in beeld indien bepaalde gewasdelen niet in de voedsel- of voederketen terecht kunnen komen, omdat ze daar ongeschikt voor zijn. Het gebruik van vruchtbare agrarische gronden sec voor opwekken van energie (zoals bv. zonneparken) is eveneens niet duurzaam. Nader onderzocht wordt hoe hierin een optimale combinatie gevonden kan worden zodat beide doelen gehaald kunnen worden.

Doelen

Lelystad heeft de ambitie om een duurzaam en lokaal voedselsysteem te realiseren, waarbij sprake is van:

- meer mogelijkheden voor eigen initiatieven en keuzevrijheid van burgers op het gebied van gezond en duurzaam lokaal voedsel
- meer kennis over aard en herkomst van ons voedsel
- een voedsleconomie met hogere consumptie van lokale/regionale productie, meer lokale be- en verwerking en afzet, een bundeling van distributie en minder afval en verspilling in elk onderdeel van de voedselketen.
- stadslandbouw als integraal onderdeel van de stedelijke binnenruimte en de stadsrand
- een versterkte relatie tussen de stad en boeren in de regio

De doelen die hiermee worden beoogd zijn:

- betere gezondheid van mensen
- minder voedselverspilling
- minder CO₂-uitstoot en andere nadelige effecten op het milieu en de bodemvruchtbaarheid
- meer werkgelegenheid en inkomensvorming vanuit de lokale voedselketen
- meer sociale cohesie in wijken en buurten
- het zichtbaar maken van een korte, transparante voedselketen in/bij de stad
- ontwikkeling van nieuwe producent-consumëntrelaties

Er ligt bij dit speerpunt een sterke relatie met het gezondheidsbeleid en het parkenbeleid.

In Lelystad worden reeds waardevolle initiatieven ondernomen door bewoners, maatschappelijke organisaties, boeren en horeca om een bijdrage te leveren aan lokaal gezond voedsel:

- Er worden dagelijks (gewassen/gesneden) lokale groenten in grote hoeveelheden bij Lelystadse bedrijven, (zorg) instellingen, horeca/cateringondernemers en maaltijdfabrikanten afgeleverd.
- Er is een netwerk van horeca/cateringondernemers die lokale producten op de kaart zet.
- Steeds meer bedrijven/instellingen zijn zich bewust van de invloed van voedsel op het milieu en de mogelijkheden om hier milieuvriendelijker mee om te gaan.
- Er is een netwerk van scholen met fruitbomen en ondernemers/partijen die iets willen/kunnen met educatie gericht op de oorsprong van voedsel.
- Er is een website (www.lokaalvoedsellevoland.nl) waar zichtbaar is waar men lokale producten kan kopen.
- Er wordt een Stadsboerderij opgericht aan de Meerkoetenweg.
- Er zijn moestuinen in gebruik, schooltuinen, er is een duurzame leerlijn voedsel (IVN).
- Er is een groep biologische streekgidsen die rondleidingen geeft op biologische bedrijven in de Tuin van Lelystad.
- Er is een initiatief Eetbaar lelystad dat openbare buurt- en moestuinen opzet (bv. Nelson Mandelapark)

Actiepunten

Ontwikkelen van een regionale voedselstrategie waarin de volgende punten aan de orde komen:

- Stimuleren telen van voedsel in de stad en het zichtbaar maken van de voedselketen door:
 - o het helpen vinden van geschikte terreinen of gebouwen,
 - o het geven van informatie over onder meer de benodigde vergunningen en geldende bestemmingsplannen
 - o het inrichten van een coördinatiepunt, waar de initiatieven bijeenkomen, getoetst en gecoördineerd kunnen worden
 - o agrarische voorloperpositie uitnutten door: vernieuwen van de agrarische sector in de stadsrand (onder andere be- en verwerking; lokale levering, kortere keten) en vasthouden en uitbouwen van de duurzame positie. Betere samenhang en samenwerking met onderwijs en onderzoek.
- Meer bewustzijn van gezond eten en het aandeel van gezond en duurzaam lokaal voedsel in de voedselconsumptie vergroten door:
 - o als gemeente het goede voorbeeld te geven bij inkoop van producten en het aanbod in het bedrijfsrestaurant en catering (bijvoorbeeld door gelijkwaardige plantaardige alternatieven voor vlees aan te bieden),
 - o andere bedrijven hier ook op te wijzen
 - o stimuleren van aanbod van gezondere alternatieven in de openbare ruimte (markten, automaten), in de winkels, schoolkantines, verzorgingshuizen, ziekenhuis, sportkantines
 - o kinderen en jongeren in aanraking te laten komen met voedsel via school(moes)tuinen, kooklessen, specifieke lespakketten en samenwerking met bedrijven in een 'gezond voedsel lab'.
 - o Innovatieve voedselconcepten ontwikkelen en stimuleren.

deel 2: Speerpunten

- Versterken samenhang in het aanbod en voedselkringloop door:
 - o Onderzoek naar de haalbaarheid van een permanente lokale biologische markt en het ondersteunen van andere vormen van permanente lokale voedseldistributie.
 - o Bundelen van lokale voedselkrachten en actief de samenwerking aangaan. Richtpunten hierbij zijn: grotere structurele consumptie lokaal/regionaal product, groter aandeel plantaardige producten, minder transportkilometers, schoner en efficiënt lokaal transport, minder verspilling en meer hergebruik van voedselafval. Het bewustmaken van consumenten van lokaal en seizoensgebonden voedsel past hier ook bij. Een haalbaarheidsonderzoek naar een voedselcoöperatie en het stimuleren van dergelijke producent-consumentrelaties zijn hier onderdeel van.
 - o Verdere versteviging van het voedselbeleid door aansluiting bij initiatieven en beleidsontwikkelingen in de regio van Flevoland, Zwolle, de MRA, kennisregio Zwolle en de landelijke Foodvalley (<http://www.foodvalley.nl/>)
- Onderzoek naar draagvlak om Fair Trade gemeente te worden.
- Kader opstellen voor niet-eetbare gewassen en andere activiteiten op agrarische gronden.

Samenwerkingspartners

Samenwerkingspartners bij dit speerpunt zijn:: de lokale (biologische) boeren, producenten, (web)winkels en restaurants/cateringbedrijven, provincie Flevoland, Stichting Landschapsbeheer Flevoland, MRA, NMFF, IVN, STAL/Wereldwinkel, CAH en andere kennisorganisaties, Eetbaar Lelystad, de markt(commissie) en inwoners.

“Er zou een permanente biologische markt moeten zijn i.p.v.
één keer in de week”

“Minder vlees eten”

VOEDSEL

Lelystad wil de consumptie van lokaal geteelde (biologische) producten stimuleren

7%

7% van de totale voedselaankopen in Nederland is duurzaam. Dit blijkt uit de Monitor Duurzaam Voedsel 2014 uitgevoerd door LEI-Wageningen UR.

Lokaal geproduceerde dranken

De Polderkol
(kruidendrankjes)
El Placer (bio wijnen)
WerXaam (appelsider)

Restaurants / catering;

Hajé Lepelaar en Aalscholver langs de A6
Vegetarisch restaurant, Donastraat 183
Restaurant Applaus, Agorabaan 14
Flantuas café restaurant, Emoeweg 4
Chef Martin, Koperstraat 31

Lelystad heeft het grootste aaneengesloten gebied aan biologische landbouwgrond, waaronder een uniek cluster van 300 ha aaneengesloten gebied. De regio rond Lelystad is zeer geschikt voor een overgang naar een duurzaam voedselsysteem waarbij biologisch voedsel wordt verbouwd in en nabij de stad.

Wekelijkse biologische markt op woensdag op stadhuisplein

Lelystadse ambities:

Stimuleren telen voedsel

Minder verspilling
Minder CO2 uitstoot

Betere gezondheid

Meer werkgelegenheid in de lokale voedselketen
Eetbare leefomgeving
Gemeente geeft goede voorbeeld
Gezonde schoolkantines

Winkels met biologische producten;

Boerderijwinkel, Groene Velden 44
Zenith Natuurvoeding, Rivierenlaan 69
Ekolander, Snijderstraat 4
Hoeve Vredeveld, Zeeasterweg 15
Eten per meter, Pijlstaartweg 17
De Limohoeve, Buizerdweg 33
De Huif, Uilenweg 2
De Groentehof, Hondsdraf 21
Polderhoenderhof, Mercuriusweg 6
De Stek, Jupiterweg 12
Klein Cappe, Bronsweg 30
El Placer, Groene Velden 140

www.lokaalvoedsellevoland.nl

Lokaal geproduceerd:

Fruit en groenten;
De Stek
Klein Cappe
WerXaam
Hoeve Vredeveld
Eten per meter
De Groentehof

Lokaal geproduceerd:

Vlees, Vis, Kip;
De Limohoeve (vlees)
De Polderhoenderhof
(kip) De Huif (forel- vis)

deel 2: Speerpunten

Inleiding

Dit speerpunt richt zich op de kwaliteit van de leefomgeving. Hierbij denken we aan een leefomgeving die:

- schoon en veilig is
- uitnodigt tot bewegen, spelen en sporten
- fietsen, wandelen en OV-gebruik stimuleert en zorgt voor goede bereikbaarheid
- er voor zorgt dat mensen elkaar kunnen ontmoeten
- rekening houdt met de behoeften van de (toekomstige) bewoners en specifieke bevolkingsgroepen (kinderen, ouderen, chronisch zieken, gehandicapten, lagere inkomensgroepen)
- een goede milieukwaliteit (geluid, lucht, bodem, externe veiligheid) heeft
- voldoende groen, natuur, biodiversiteit en water en aandacht voor klimaatadaptatie heeft
- gezonde en duurzame bebouwing heeft
- een aantrekkelijke en gevarieerde openbare ruimte heeft
- een gevarieerd aanbod aan voorzieningen (bijvoorbeeld woningen, scholen, winkels, cultuur, bedrijven, openbaar vervoersvoorzieningen, sport) heeft.

In de stad zijn twee processen te onderscheiden die bepalend zijn voor de fysieke leefomgeving: gebiedsontwikkeling en het beheer van de openbare ruimte. Hierbij is bijzondere aandacht voor de natuurgebieden en de groenstructuur. Deze vertegenwoordigen namelijk een ecologisch kapitaal. Natuur, gebiedsontwikkeling en het beheer van de openbare ruimte hebben een sterke onderlinge relatie.

Gebiedsontwikkeling

Duurzame gebiedsontwikkeling gaat over het toekomstbestendig maken van het gebied. Dit betekent dat de gebiedskwaliteiten aansluiten op de behoefte van mensen, haalbaar zijn en lang meegaan. Duurzame gebiedsontwikkeling richt zich op de gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde. Er wordt gekeken naar duurzame energiebronnen, gebiedsmanagement, de synergie in een gebied, de ruimtelijke ontwikkeling, welzijn & welvaart en gebiedsklimaat. Hierbij is oog voor lokale kwaliteiten en identiteit van belang. In 2012 is de 'ladder voor duurzame ontwikkeling' geïntroduceerd in het Besluit ruimtelijke ordening. Dit is een juridisch instrument. Het belangrijkste doel hiervan is om leegstand als gevolg van nieuwe ontwikkelingen te voorkomen. De regionale behoefte moet nadrukkelijk aangetoond worden. In de onderbouwing voor een nieuwe stedelijke ontwikkeling moet dus goed gekeken worden naar de verwachtingen voor de toekomst. Het geheel moet vanuit een regionaal perspectief worden gezien. De ladder wordt begin 2016 geactualiseerd.

Ruimtelijke plannen zijn in de toekomst beperkt qua omvang. Waar nog grotere plannen op de rol staan, krijgen fasering en flexibiliteit meer aandacht. Daarnaast wordt zorgvuldiger omgegaan met het al geïnvesteerde vermogen in de gebouwde omgeving: minder sloop en meer hergebruik. Ook zal de markt meer vraag gestuurd opereren. Bedrijven en burgers vragen om kwaliteit en identiteit en laten anonieme gebieden links liggen. Dat maakt het noodzakelijk om ze vroegtijdig te betrekken en serieus te nemen; niet informeren, maar participeren.

Beheer van de openbare ruimte

Het beheer van de openbare ruimte gaat over de verzorging van een gebied, nadat het is ingericht. Het kwaliteitsstructuurplan (KSP) is de basis voor de beleidsuitvoering van het beheer van de openbare ruimte. Bij het beleid voor het beheer van de openbare ruimte wordt niet alleen gekeken naar het beheersniveau. Er wordt ook gekeken naar het (her)gebruik van de materialen, gebruik van bestrijdingsmiddelen en beheerbewust ontwerp ter voorkoming van reparaties, bevorderen van toegankelijkheid, voorkómen van overlast vanuit grondwater / regenwater / oppervlaktewater / hitteoverlast (ook droogte). Voor het bedenken van een duurzame inrichting en onderhoud benaderen we ook burgers om met ons mee te denken. Op deze manier benutten we de kennis die er op dit gebied is om samen een duurzame stad te maken.

Natuur

Op de Telos benchmark scoort Lelystad relatief goed op ecologisch kapitaal. Toch heeft dit thema aandacht, want uit onderzoeken is gebleken dat er mondiaal nog steeds een sterke afname van het aantal soorten plaatsvindt. Daarnaast is het belangrijk dat de biodiversiteit gehandhaafd blijft. Er is veel onbekendheid over het totale functioneren van ons ecosysteem en wat de gevolgen zijn van het verdwijnen van een soort. Daarnaast is biodiversiteit van belang in relatie tot landbouw en visserij, maar ook voor allerlei industriële processen.

Lelystad is op dit moment een groene en waterrijke stad. Als gevolg van klimaatverandering treden vaker hittegolven en grote hoeveelheden neerslag op. Een groene inrichting, met veel bomen zorgt voor een vermindering van hittestress. Daarnaast zorgen bomen door verdamping voor het afvangen van een grote hoeveelheid neerslagwater; dit water bereikt nooit de grond en hoeft dus ook niet afgevoerd te worden. Er is een trend waarneembaar om de hoeveelheid bomen te verminderen en meer verharding, met name in tuinen, toe te passen. Hierdoor is het risico dat ook een groene stad als Lelystad in de toekomst te maken gaat krijgen met wateroverlast en hittestress.

Doelen

Lelystad heeft de ambitie om de kwaliteit van de leefomgeving te versterken, zodanig dat het rekening houdt met de behoeften in de toekomst en de planeet niet beschadigt. Duurzaamheid wordt bij gebiedsontwikkeling en beheer openbare ruimte veelal aangevlogen vanuit een technische invalshoek, met veel nadruk op zaken als materialen, energieconcepten en technische innovaties. De economische crisis heeft duidelijk gemaakt dat er behoefte is aan hernieuwde invulling van het begrip duurzame gebiedsontwikkeling en -beheer, waarbij niet alleen naar een sluitende begroting wordt gekeken, maar ook naar maatschappelijke waarde-creatie. Dit vraagt om een andere aanpak. We streven bij gebiedsontwikkeling naar een aanpak waarbij de ontwikkeling en het beheer integraal wordt benaderd. Hiervoor bestaat geen blauwdruk, maar er zijn wel een aantal principes die als kompas gebruikt kunnen worden:

- Fuseer belangen
- Creëer identiteit

deel 2: Speerpunten

- Koppel droom en realiteit
- Verzilver toekomstwaarde nu

We streven naar een circulaire ontwikkeling, die nog meer waarde toevoegt. In dit kader kunnen we goed aansluiten bij het traject naar de nieuwe omgevingswet. Duurzaamheid wordt in de omgevingsvisie verankerd als vertrekpunt.

Bij het beheer willen we nog breder dan nu naar duurzaamheid kijken (ook vanuit kostenperspectief). Daarnaast willen we de gebruikers meer invloed geven bij het beheer van hun gebied door zo vroeg mogelijk in gesprek te gaan. We willen duurzame relaties met bedrijven die bereid zijn om (maatschappelijk) te investeren. Op basis van gelijkheid willen we in gesprek gaan en adviseren over MVO/duurzaamheid. Als het nodig en mogelijk is, bieden we ruimte en vertrouwen, anderzijds mag dit niet eenzijdig ten koste gaan van kwaliteitsdoelstellingen.

Tenslotte streven we naar een stad met ecologisch evenwicht en evenwicht tussen alle voorkomende organismen in relatie tot de (stedelijke) omgeving en de daar aanwezige elementen en stoffen. In 2016 zal de nieuwe Wet Natuurbescherming in werking treden. Naast beschermde gebieden, bossen en aangewezen beschermde soorten wordt in deze wet ingegaan op de intrinsieke waarde van soorten en de natuur en gaat de wet meer uit van het beschermen van leefgebieden. Deze wet biedt de kans om de gedragscodes in het kader van de flora- en faunawet, waar de gemeente Lelystad al jaren mee werkt, zo aan te passen dat beheer en inrichting voor meer (ecologisch) evenwicht in de stad zorgen. Belangrijk is dat de inwoners betrokken worden en zien wat ecologie en biodiversiteit inhoudt en wat het gevolg is van bepaalde handelingen.

In concrete doelstellingen vertaald:

Gebiedsontwikkeling

- Duurzaamheid is als vertrekpunt verankerd in de op te stellen Omgevingsvisie
- Er wordt een kader voor duurzame gebiedsontwikkeling uitgewerkt.

Beheer openbare ruimte

- Bij de eerstvolgende herijking van het beheerbeleid wordt duurzaamheid uitgangspunt voor het beheer van de openbare ruimte. Duurzaamheid krijgt hierbij een bredere benadering, waarbij wordt gekeken naar gebruikswaarde, gebiedswaarde en functionele waarde. Dit moet leiden tot het gebruik van meer duurzame materialen, meer hergebruik, minder reparaties.

Natuur

- Meer kennis en bewustwording:
 - o Alle beheeropzichters hebben kennis van beschermde soorten en biodiversiteit

- o Meer burgers weten wat de positieve effecten van vergroening zijn en begrijpen de keuzes met betrekking tot het groenbeheer.
- Meer participatie:
 - o Middels wildcamera's in minimaal 200 tuinen per jaar worden inwoners betrokken bij het ecologisch monitoringprogramma; 1% van de bevolking heeft meegedaan met een participatie-activiteit in natuurlijk groen.
 - o Beheer: tenminste twee succesvolle participatie experimenten per jaar
- Meer vergroening
 - o Nieuwe groene schoolpleinen; participatie in 10 jaar van 50% van de lagere scholen in kleinschalig groenbeheer in de schoolomgeving.
- Betere monitoring groenwaarden en biodiversiteit
 - o Andere “groenwaardetoeename” volgens één of meer van de genoemde meetinstrumenten.
 - o Toename van populaties doel- en/of indicatorsoorten (en dan bij diversiteit toename van het aantal soorten of rode lijstsoorten in het algemeen).

Actiepunten

- Ontwikkelen van een nieuw kader cq. aanpak voor duurzame gebiedsontwikkeling. Wij vinden hierbij niet opnieuw het wiel uit, maar maken zoveel mogelijk gebruik van beschikbare instrumenten om de duurzaamheid te bepalen (voorbeelden hiervan zijn BREAAAM en Duurzaam bouwen). Met specifiek onderzoek naar de mogelijkheden van een gebied nog voordat de ontwikkeling is gestart, benut je de kracht van een gebied.

BREAAAM is een beoordelingsmethode om de duurzaamheidsprestaties te bepalen. Dit kan gaan om nieuwbouw en renovatie, een bestaand gebouw, gebiedsontwikkeling, sloop en demontage. Met betrekking tot gebouwen bestaan ook andere duurzaamheidskeurmerken zoals Energielabel, EPC-norm. GreenCalc, GPR-gebouw, ECO-Quantum en LEED. Er wordt gestreefd naar harmonisatie.

- Herijken van het beleid beheer openbare ruimte. Hierbij wordt ook betrokken een herijking van het standaardplan van eisen in het kwaliteitsstructuurplan.
- Samen met de groenorganisaties een projectplan maken voor betere ecologie en vergroten van de biodiversiteit onder het motto: Samen kan het soortenrijker, mooier en niet duurder. Hierbij moet aandacht zijn voor:
 - o Kennis en bewustwording (voorlichting, cursussen, activiteiten over stadsecologie)
 - o Participatie
 - o Bevordering vergroening en biodiversiteit
 - Onderzoek functioneren en functie insectenleven
 - Proefvlakken inrichting en beheer openbaar groen als een vegetatie
 - Groenstructuur zodanig inrichten en behouden dat er aansluiting is en blijft naar gebieden

deel 2: Speerpunten

buiten de stad

- Behouden van groen- en boomstructuur ter vermindering van hittestress.
- Mogelijkheden tijdelijke waterberging in relatie tot voorkomende soorten.
- Natuurinclusief bouwen en ontwikkelen, zorgen voor positief effect voor onze inwoners
- Wegbermen en braakliggende industrieterreinen.
- Regenwater infiltratie/accumulatie (groene daken, grijswatercircuits).
- o Monitoring groenwaarde en biodiversiteit
 - Bijhouden en uitbouwen ecologisch kennisstelsel. Onderzoeken mogelijkheid regionaal uitbouwen.

Samenwerkingspartners

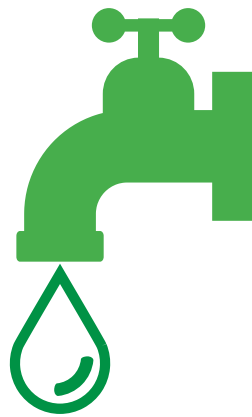
Samenwerkingspartners bij dit speerpunt zijn: ontwikkelaars, uitvoerders van beheertaken, omwonenden en (toekomstige) gebruikers, IVN (instituut voor natuureducatie en duurzaamheid), KNNV (Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging), Landschapsbeheer Flevoland.

**“Stukken restgrond efficiënter gebruiken door
beplanting met wilgenhout/olifantsgras waarmee
bijvoorbeeld het Sportbedrijf kan gaan stoken”**

2.5 Mobiliteit

FYSIEKE LEEFOMGEVING

Beheer en ontwikkeling zo efficiënt mogelijk, verder verduurzamen

Waterbeheer en riolering

maximaal terugwinnen energie van afval naar grondstof
innovatie-/kennisplatform
riolering van de toekomst
slim specialiseren
gemaal van de toekomst

Gebiedsontwikkeling

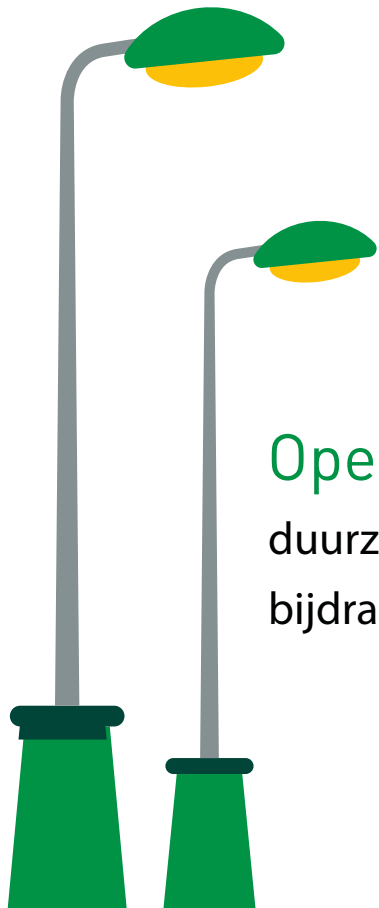
Bedrijventerrein
Werklocaties
Lelystad Airport
OMALA
Stadshart
Kust
Nationaal Park Oostvaardersplassen
Markerwadden
Floriade
Duurzaamheid als vertrekpunt in nieuwe omgevingsvisie

Onderhoud
groenstructuur
duurzaam onderhoud
bewonersinitiatieven

Openbare verlichting

duurzame vorm van verlichting
bijdrage aan Landelijk energieakkoord

deel 2: Speerpunten

Inleiding

We leggen dagelijks heel wat kilometers af. Elke kilometer die niet fietsend of lopend wordt afgelegd, maar, aangedreven door een brandstofmotor, per bus, auto of motor, draagt extra bij aan de hoeveelheid koolstofdioxide die wordt uitgestoten via de uitlaatgassen.

Er zijn veel goede alternatieven voor deze vormen van verplaatsing. Elektrisch rijden is één van de alternatieven die steeds meer in opkomst is. Een elektrische auto verbruikt drie keer minder energie als een gewone auto. Elektriciteit is bovendien de enige energievorm die onbeperkt beschikbaar is. Zon- en windenergie zijn in ruim voldoende mate beschikbaar te maken om alle auto's te voorzien van elektriciteit. Wanneer echter wordt gekeken naar de totale keten, de zogeheten Well-to-Wheels uitstoot, dan moet ook de uitstoot worden meegenomen die vrijkomt bij het opwekken van elektriciteit. Het gebruik van groene stroom verdient daarom de voorkeur, maar zelfs wanneer 'grijze' stroom wordt gebruikt, is de CO₂-uitstoot van een elektrische auto in Nederland nog altijd significant lager dan die van een vergelijkbare traditioneel aangedreven auto.

Doelen

In 2013 sloten 40 organisaties, waaronder het Rijk, IPO en de VNG, het SER-energieakkoord. Voor de sector verkeer formuleerden zij de ambitie in 2050 tot een reductie van 60% van de CO₂-emissie te komen ten opzichte van 1990. In dat jaar moeten alle personenauto's in staat zijn om emissievrij te rijden. Deze ambities sluiten aan bij de doelstellingen die de EU formuleerde in het Witboek Transport.

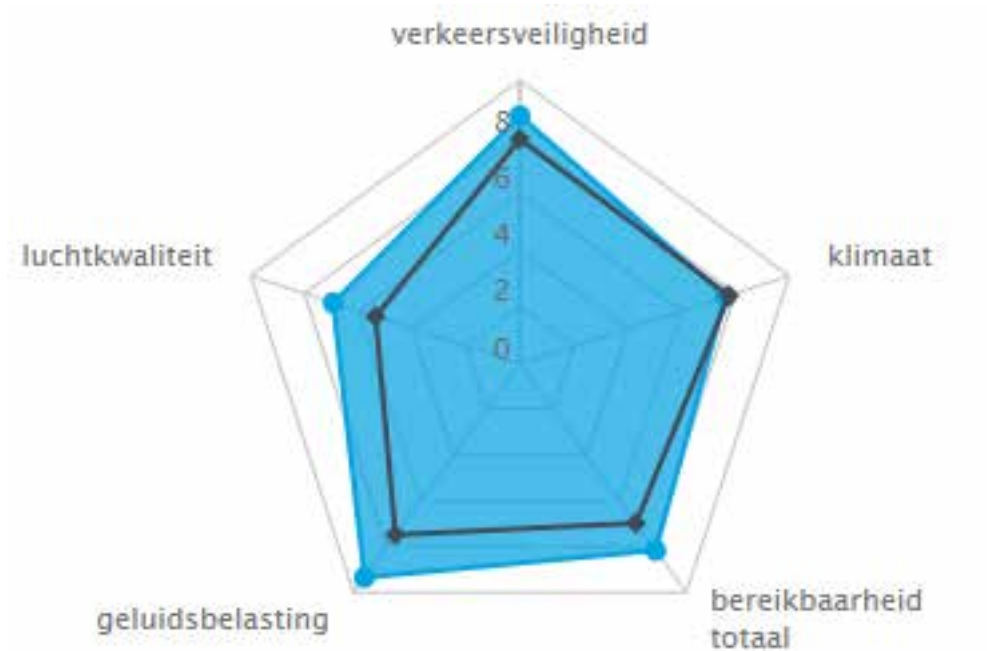
Op het gebied van duurzame mobiliteit is de score op het gebied van de gemeente beter dan gemiddeld, blijkt uit de benchmark. In Lelystad valt vooral de nodige winst te halen op de onderdelen luchtkwaliteit en klimaat.

We willen de duurzame mobiliteit bevorderen via de zogenaamde Trias Mobilica:

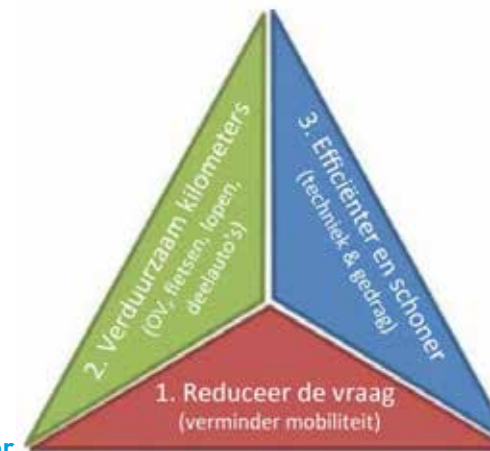
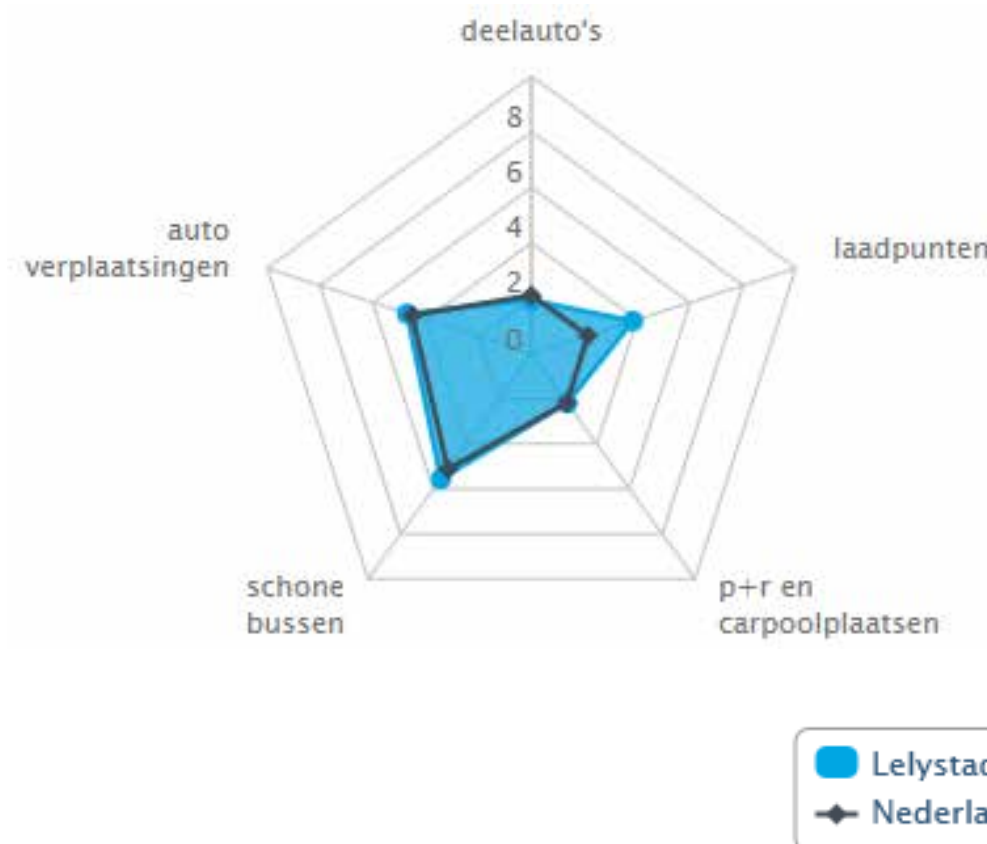
**"Bussen in de stad
elektrisch laten rijden"**

deel 2: Speerpunten

Doelstellingen

Maatregelen

1. Ver

Door sl... uik van openbaar vervoer, fietsen en lopen, kunnen struc-
tureel veel kilometers worden bespaard. Ook het stimuleren van het nieuwe werken voorkomt mobiliteit.
Videoconferences, webcasts en webinars worden steeds beter door bestaande ICT-technieken en -bedrijven
ondersteund.

2. Veranderen van mobiliteit

Er zijn vormen van mobiliteit die duurzamer zijn dan het huidige autogebruik. Het gaat dan om de overstap
naar OV, fietsen, lopen of deelauto's of een slimme combinatie hiervan.

3. Verduurzamen mobiliteit

Door het gebruiken van duurzame voertuigen en brandstoffen, zoals groen gas en elektrisch rijden, kan ook
op een meer verantwoorde manier met mobiliteit omgegaan worden. Wanneer een eigenaar van een elek-
trische auto niet de mogelijkheid heeft om op de eigen oprit vanaf de woning te laden, voorziet de gemeente
–voor zover leverbaar– in samenwerking met de MRA in een laadpaal in de openbare ruimte. Daarnaast zijn
in de parkeergarages in het Stadshart 16 oplaadpunten aangebracht en is bij het theater een snellaadstati-
on geplaatst. Verder zijn op zes strategisch gelegen locaties oplaadpalen geplaatst.

In 2025 is het volgende bereikt:

- 10% minder autoverkeer (motorvoertuigen per etmaal) op het Lelystadse wegennet.
- Aandeel fietsen en e-fietsen in de modal split is 35% (10% hoger dan nu)
- 100 scooters/bromfietsen zijn vervangen door e-scooters.
- CO2 uitstoot door verkeer is met 20% verminderd ten opzichte van 1990 (landelijk peiljaar).
- Het stadsvervoer (stadsdienst) rijdt volledig elektrisch.
- In 2025 wordt het stadshart emissievrij beleverd (ambitie Green Deal Zero Emission Stadslogistiek)

Actiepunten

- Verminderen van mobiliteit

deel 2: Speerpunten

- o Meer thuiswerken. Werknemers van de gemeente Lelystad kunnen, indien hun werk dit toestaat, thuiswerken.
- Veranderen van mobiliteit
 - o Meer gebruik van de fiets. Er wordt in samenwerking met de stad, in ieder geval de lokale fietsbranche en de fietsersbond, een fietsoffensief georganiseerd. Een onderzoek naar het fiets-systeem en hoe fietsen te bevorderen is hier ook onderdeel van. Ook willen we bedrijven in Lelystad uitdagen om meer medewerkers op de fiets te laten komen. Hierbij ook aandacht voor de bereikbaarheid van het stadshart en stationsomgeving.
 - o Stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer; bereikbaarheid van het stadshart, doorstroming van de bussen in de stationsomgeving/rond het stadshart, optimaliseren van de dienstregeling en promotieacties
 - o Met behulp van landelijke subsidieregelingen (subsidie van I en M, Nationaal Samenwerkingsverband Luchtkwaliteit (NSL)) willen we stimuleren dat e-fietsen en e-scooters worden aangeschaft voor woon-werkverkeer. Deze subsidie wordt verstrekt via ForenZo, een mobiliteitsinitiatief van de ANWB en de werkgevers. ForenZo benadert daartoe actief bedrijven in Lelystad en Almere. De regeling stopt per 1 juli 2016 en kan alleen in 2016 nog uitgevoerd worden. Daarnaast onderzoeken we welke mogelijkheden er zijn voor de verhuur van elektrische fietsen. De gemeente zal de aanbevelingen van de fietsersbond ter harte nemen en nagaan hoe op korte en/of langere termijn het fietsklimaat in de stad verder bevorderd kan worden.
 - o Stimuleren van het gebruik van deelauto's. Door parkeergelegenheid te reserveren voor deelauto's en door voorlichting wordt het gebruik van deelauto's gestimuleerd. Doordat een gebruiker van een deelauto minder vaak een beroep doet op het gebruik van de auto, wordt jaarlijks zo'n 1180 tot 2038 kg CO₂-equivalenten bespaard.
 - o Mobiliteitsmanagement. Er wordt mobiliteitsmanagement toegepast op met name de drukke route van Lelystad Centrum richting Amsterdam, Airport Garden City en Lelystad Airport. In het convenant 'Bereikbaarheid Lelystad Airport' hebben het Rijk, de provincie Flevoland en de gemeente Lelystad afgesproken dat het aantal verkeersbewegingen tussen Lelystad en Airport Garden City / Lelystad Airport zal worden verminderd door middel van mobiliteitsmanagement. Het Rijk heeft voor maatregelen € 2.5 miljoen beschikbaar gesteld onder de voorwaarde dat voor 50% cofinanciering plaatsvindt door provincie Flevoland en gemeente Lelystad. De provincie Flevoland is trekker van dit project.
- Verduurzamen van mobiliteit
 - o Blijvende en hernieuwde aandacht voor 'het nieuwe rijden' door autorijscholen en communicatie daarover.
 - o Stimuleren van elektrisch rijden en rijden op groen gas door gemotoriseerd verkeer, door onder meer:
 - bij vervanging van het wagenpark van de gemeente Lelystad te kiezen voor elektrisch.
 - op aanvraag laadpalen te plaatsen.
 - de mogelijkheid aan bedrijven te bieden snellaadstations te exploiteren.

- deel te nemen aan het project Stroomvlucht samen met de gemeente Almere en de provincie Flevoland. Het project heeft als doel door middel van een breed stimuleringspakket bedrijven te helpen meer kilometers af te leggen met een e-bike of een e-scooter.
- subsidieregeling voor e-scooters. Het ministerie van I&M heeft deze maatregel goedgekeurd. Op basis van deze goedkeuring heeft de provincie €25.000,00 toegekend. Resultaat is dat circa 30 vervuulende scooters van de weg worden gehaald. Problemen daarbij zijn de vernietiging van de ingeleverde scooters en het kwantificeren van de vermindering van de luchtvervuiling.
- verduurzaming van het openbaar vervoer. Op dit moment voert de Stadsregio een verkenning uit naar de mogelijkheden voor verduurzaming van het openbaar vervoer op basis van berekeningen met een TCO model (Total Cost of Ownership). De schaal van het stadsvervoer in Lelystad en de busverbinding met Lelystad Airport lijken zich te lenen voor de inzet van elektrische bussen. Vervoerder Arriva (concessie stadsvervoer Lelystad) heeft aangegeven in 2018 volledig elektrisch te willen gaan rijden in Lelystad.
- de mogelijkheden om de logistiek in het Stadshart, maar ook in de andere wijk- en winkelcentra in de stad te verduurzamen worden in samenwerking met andere gemeenten en organisaties onderzocht. De meeste leveringen in het Stadshart en de wijkcentra vinden plaats met eigen vervoer of uitbesteding. Stadslogistiek, waarbij een logistieke dienstverlener goederenstromen van meerdere verladers bundelt, is nog niet, of beperkt aanwezig. Het vervoer van vracht in steden met vrachtwagens en bestelbusjes leidt tot mindere luchtkwaliteit, geluidshinder en onveiligheid. Door het transport van en naar verschillende winkels en/of horecabedrijven in het Stadshart te bundelen kan het aantal transportbewegingen worden beperkt. In het Stadshart van Lelystad wordt de overlast ook beperkt doordat venstertijden zijn ingesteld, waarbinnen de bevoorrading plaats moet vinden.

Samenwerkingspartners

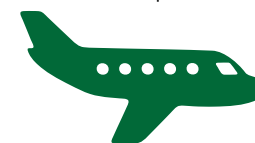
Samenwerkingspartners bij dit speerpunt zijn:

Provincie Flevoland, gemeente Almere, Stadsregio Amsterdam, MRA-werkgroep elektrisch, Arriva, Lelystad Liander, omgevingsdienst Flevoland, Airport / Schipholgroep, OntwikkelingsMaatschappij Almere, Lelystad Airport(OMALA), Forenzo, Gobike, citymarketing Lelystad, Fietsersbond, exploitanten voor snellaadstations.

MOBILITEIT

Lelystad wil de mobiliteit verder verduurzamen

Reizen per vliegtuig geeft ca. 2 x zoveel CO₂ als reizen per auto.

Voor de ontsluiting van Lelystad airport wordt mobiliteitsmanagement ingesteld.

Landelijke doelen:

In 2013 sloten 40 organisaties, waaronder het Rijk, IPO en de VNG, het SER-energieakkoord. Voor de sector verkeer formuleerden zij de ambitie in 2050 tot een reductie van 60% van de CO₂ emissie te komen ten opzichte van 1990. In dat jaar moeten alle personenauto's in staat zijn om emissievrij te rijden. Deze ambities sluiten aan bij de doelstellingen die de EU formuleerde in het Witboek Transport.

Lelystadse doelen:

In 2025 is het volgende bereikt:

10% minder autoverkeer (motorvoertuigen per etmaal) op het Lelystadse wegennet.

Aandeel fietsen en e-fietsen in de modal split is 35% (10% hoger dan nu)

100 scooters/bromfietsen zijn vervangen door e-scooters.

CO₂ uitstoot door verkeer is met 20% verminderd ten opzichte van 1990 (landelijk peiljaar).

Het stadsvervoer (stadsdienst) rijdt volledig elektrisch.

In 2025 wordt het stadshart emissievrij beleverd (ambitie Green Deal Zero Emission Stadslogistiek)

E-fietsen en E scooters subsidieregeling?

Onderzoek naar verhuur elektrische fietsen

10%

Het treinverkeer verzorgt 10 % van de reizigerskilometers

Elektrisch autorijden maakt ca. 1 % uit van het totaal aan autokilometers.

1%

Laadinfrastructuur elektrische auto's uitbreiden

1/2

Reizen met elektrische auto geeft ca. de helft CO₂ als reizen per auto.

73%

Het autoverkeer verzorgt 73 % van het totaal aan reizigerskilometers en ca. 50 % van het aantal verplaatsingen

xxx reizigerskilometers verzorgen de Lelystadse bussen

In 2012 nieuwe concessies, mogelijk verlengd tot 2025
Streven: stadsvervoer en busverbinding met Lelystad Airport, elektrisch vanaf 2018.

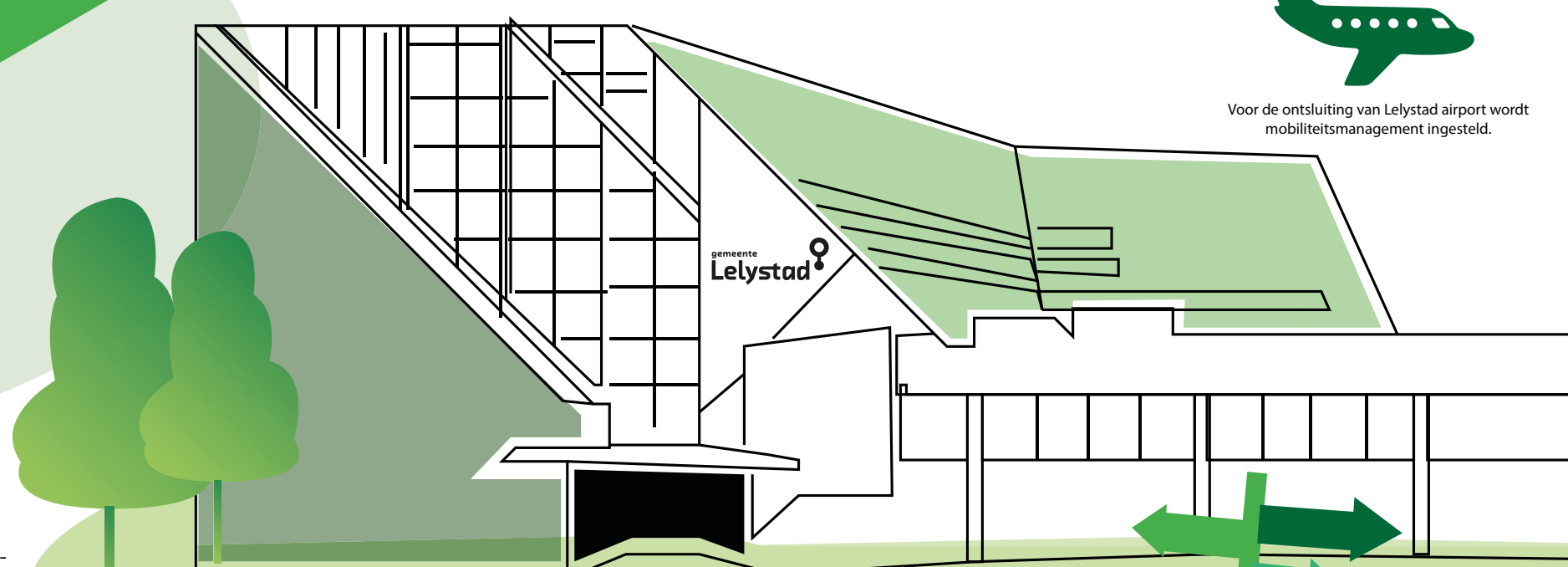
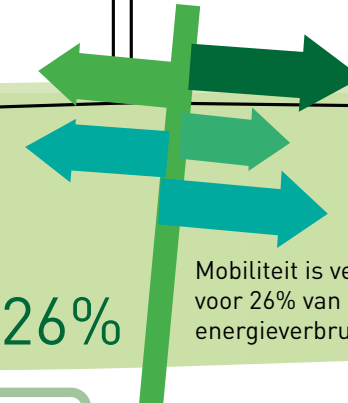
8%

Het fietsverkeer verzorgt ca. 8 % van de reizigerskilometers en ca. 26 % van het aantal verplaatsingen

26%

Mobiliteit is verantwoordelijk voor 26% van het totale energieverbruik in Lelystad.

Inleiding

Een soepele aansluiting tussen onderwijs en bedrijfsleven is dan ook essentieel. Kortom: de snel veranderende samenleving en de nieuwe vaardigheden die dit vereist van (jonge) mensen (21e-eeuwse vaardigheden) vragen om extra aandacht voor het onderwijs: vaardigheden die nodig zijn om mee te komen in het arbeidsproces.

Doelen

1. Verduurzaming van de bedrijfsvoering van het onderwijs en het bedrijfsleven.
2. Versterken van de basis in het onderwijs.
3. Verankering van duurzaamheid in het curriculum van het onderwijs; onderwijs levert de bagage om duurzaam te handelen en daarbij vakinhoudelijke kennis over duurzaamheid bij docenten te bevorderen.
4. Ontwikkeling van samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs op gebied van ontwikkeling, innovatie en scholing van de (toekomstige) beroepsbevolking vanuit de principes van duurzaamheid. Een lerende community, met community scholen gedragen door en verbonden met de stad en regio.
5. Versterken van innovatief vermogen van Lelystadse bedrijven door de samenwerking met het onderwijs te verbeteren. Smart Industry gaat over de integratie van ICT en geavanceerde technologie in industriële productieketens. Het gaat om een combinatie van nieuwe productietechnologieën, digitalisering en netwerkoptimalisatie, waardoor efficiënter en flexibeler kan worden ingespeeld op klantwensen. Slimme machines communiceren onderling en zorgen voor een snellere, goedkopere en duurzamer maatwerkproductie van hoge kwaliteit. Dit leidt tot nieuwe business- en verdienmodellen.
6. Bevordering van de duurzame bedrijfssector (groene groei).
7. Stageplekken, werkgelegenheid voor jongeren, talenten voor Lelystad en Flevoland behouden. Inclusieve arbeidsmarkt stimuleren.

deel 2: Speerpunten

Op dit moment is er een aantal bekende initiatieven rond het Technasium. Daarbij wordt expliciet aandacht besteed aan duurzaamheid, waar het project “Scholier zoekt Waarde 2.0” een mooi voorbeeld van is.

De samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven is gefragmenteerd. Het zijn vooral individuele contacten. Men weet elkaar nog onvoldoende te vinden. Echter de bereidheid om nieuwe vormen van samenwerking tussen onderwijs, maatschappelijke instellingen en bedrijfsleven een kans te geven en grenzen te beslechten, lijkt groter te zijn dan in het recente verleden. In de nabije toekomst zullen er meer bedrijven komen, die de eigen productie gaan verduurzamen en/of die de kansen die de overgang van een lineaire naar circulaire economie gaat bieden, gaan benutten. Er bestaat op dit moment geen beeld in welke mate Lelystadse bedrijven duurzaam ondernemen.

Concrete doelen om bovenstaande ambities te halen zijn:

Duurzame bedrijfsvoering

- Het onderwijs is MVO-gecertificeerd.
- De onderwijshuisvestingsspecialisten hebben kennis over verduurzaming van de onderwijshuisvesting.

Verankering in het curriculum

- Versterken van de basis in het onderwijs.
- Docenten van de scholen in Lelystad hebben zich bekwaamd in duurzaamheid.
- Over vier jaar is het thema duurzaamheid een vast onderdeel van het curriculum, een doorlopende leerlijn van het onderwijs in de stad. Duurzaamheidsprojecten worden uitgevoerd.

Samenwerking

- Een duurzaam samenwerkingsverband tussen onderwijs en bedrijfsleven werkt.

Versterken innovatie bedrijven door samenwerking met het onderwijs

- Binnen vier innovatieve bedrijven worden innovatiewerkplaatsen voor en met het onderwijsveld ingericht.

Duurzaam ondernemen

- Er is inzicht in de omvang van ‘duurzame’ bedrijven en organisaties in Lelystad (MVO). Er is sprake van een substantiële stijging van ‘duurzame’ bedrijven die uiterlijk in 2025 100% is.
- Alle Lelystadse maakbedrijven hebben kennis genomen van het Smart Industry Project.

Stageplekken, talentontwikkeling en inclusieve arbeidsmarkt

- De jeugdwerkloosheid in Lelystad ligt op het landelijk gemiddelde.
- Het aantal voortijdig schoolverlaters ligt op het landelijk gemiddelde; in 2013-2014 was het landelijke gemiddelde 1,9%, en in Lelystad 3,6% (219). In het schooljaar 2014-2015 is het Lelystads aantal gedaald naar 167. Het landelijke cijfer is nog niet bekend.
- Er is evenwicht in de behoefte aan stageplaatsen en het aanbod van stageplekken.

- Bedrijven waarmee afspraken gemaakt worden, nemen het aspect van inclusieve arbeidsmarkt mee in hun eigen opdrachtverlening.

Actiepunten

- Maatschappelijk verantwoord ondernemen
 - o Uitvoeren inventarisatie van ‘duurzame’ bedrijven en organisaties
 - o Organiseren van workshops MVO voor het onderwijs en maatschappelijke organisaties en via het ondernemersplein voor bedrijven.
 - o Aanvullende stimulerende maatregelen zoals aantrekkelijk trajectaanbod, prijs(vraag), challenge en dergelijke.
- Verankering duurzaamheid in het onderwijs
 - o Ontwikkelen van een beroepencampus. In een leer- en ontdekcentrum kunnen leerlingen en volwassenen kennis maken met (duurzame) technieken. Binnen deze campus de mogelijkheden inbouwen voor startups. en werkplaatsen voor innovatie.
 - o Borgen van duurzaamheid in het curriculum van het onderwijs. Herziening van de kwalificatiestructuur in het MBO en nieuwe onderwijsprofielen in het VMBO biedt kansen om het thema duurzaamheid te vervlechten in het curriculum.
 - o Uitvoeren van programma’s zoals “Scholier zoekt waarde 2.0”; verbreding rond de thema’s circulaire economie, afvalrecycling of upcycling. Verbreding van dit type programma van verschillende niveaus binnen het onderwijsveld.
- Samenwerking onderwijs – arbeidsmarkt
 - o Opzetten van een duurzaam samenwerkingsverband tussen het onderwijs en het bedrijfsleven voor de versterking van de ontwikkeling, innovatie en scholing.
 - o Platform opzetten om de contacten tussen bedrijfsleven en onderwijs te bevorderen en stageplekken te bewerkstelligen (onderdeel van de uitvoering van Lokaal Educatieve Agenda, Spoor 3. (Onderwijs Arbeidsmarkt).
- Duurzame bedrijvigheid en innovatie
 - o Realiseren innovatiewerkplaatsen
 - o Onderzoek naar duurzame bedrijfssector en plan opstellen hoe economische kansen verder gestimuleerd en verzilverd kunnen worden; Dit gaat ook over circulaire en biobased economie
 - o Maak-industrie in Lelystad verbinden aan Smart Industry Project
 - o Goede voorbeelden podium bieden
 - o Betrekken van de kansen die de Floriade als platform biedt bij het bevorderen van duurzaamheid bij ondernemingen
- Voortijdig schoolverlaten en werk
 - o Uitvoeren van het lokaal sociaal akkoord
 - o Uitvoeren van onderwijs- en arbeidstoeleidingstrajecten voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

deel 2: Speerpunten

Samenwerkingspartners

De samenwerkingspartners bij dit speerpunt zijn:

De onderwijsinstellingen, het bedrijfsleven, de bedrijfskring Lelystad (BKL), Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid (IVN), de duurzaamheidswinkel, ontwikkelingsmaatschappij Flevoland (OMFL), het waterschap, het werkbedrijf Lelystad, Wageningen University en Research centre (WUR), Christelijke Agrarische Hogeschool (CAH), Stichting Campus Amsterdam, Lelystad Airport (SCALA Flevoland).

“Leerlingen opleiden met blik op
‘duurzame inzetbaarheid’”

“Faciliteren en stimuleren van
ondernemers op het gebied van
duurzaamheid”.

ONDERWIJS EN ONDERNEMEN

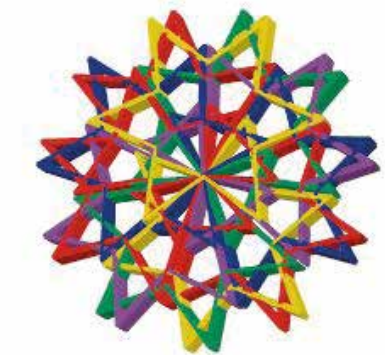
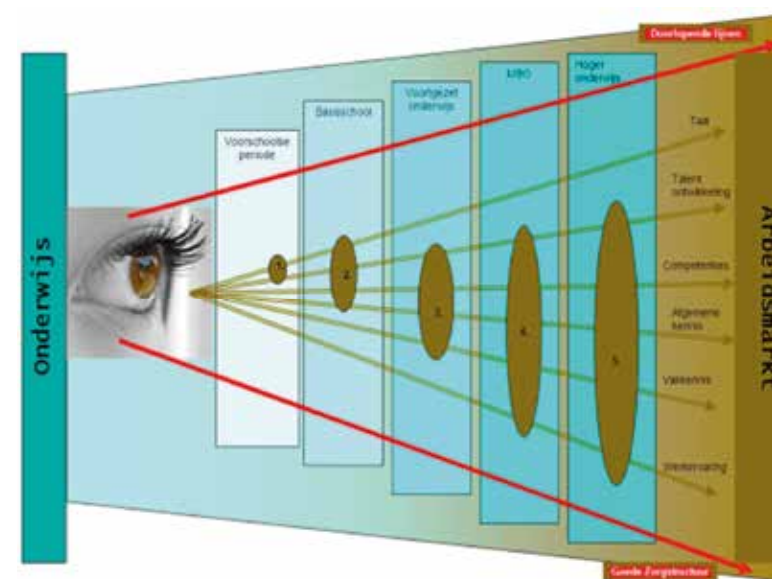
Lelystad als ondernemende stad voor duurzaamheid en innovatie

Duurzaamheid en innovatie = Onderwijs en arbeidsmarkt

Koesteren en stimuleren van talenten

Resultaat:

Versterken van economische kracht van de stad, goed gekwalificeerde beroepsbevolking.

duurzaam leren

Lokaal educatieve agenda

4 programmalijnen:

- De primaire ontwikkeling van het jonge kind
- Passend onderwijs
- Doorlopende lijn van onderwijs naar arbeidsmarkt
- 21e eeuwse vaardigheden

Gezamenlijke ambitie gemeente, schoolbesturen, kinderopvang-instellingen, peuterspeelzalen en andere lokale partijen voor het lokaal onderwijs- en jeugdbeleid

Doelen

Meer structureel contact bedrijfsleven en onderwijs

Innovatiewerkplaatsen bij bedrijven voor en met onderwijsveld

Stageplekken, werkgelegenheid jongeren, talenten behouden

Verankering duurzaamheid in het curriculum van het onderwijs

Jeugdwerkloosheid en aantal voortijdig schoolverlaters ligt op het landelijk gemiddelde

Workshops Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO)

Duurzaam ondernemen en groene groei

Inclusieve arbeidsmarkt

3.1. De benadering bij werken aan duurzaamheid

Om onze ambities waar te maken en onze doelen te halen gaan we als volgt te werk:

Integraal

Het bevorderen van de verduurzaming van de stad vraagt dat we in een vroeg stadium inspelen op de (ruimtelijke) ontwikkelingen die zich voordoen. We moeten er voor zorgen dat duurzaamheid aan de voorkant van deze ontwikkelingen wordt meegenomen, op sociaal, economisch en ecologisch gebied.

Gebiedsgericht

We willen duurzaamheid integreren in concrete activiteiten en het daar brengen waar het gebeurt: gebiedsgericht.

Innovatie en koplopers

Het zoeken naar een evenwichtige balans en het afwegen van verschillende belangen vergt een integrale benadering, waarbij in een vroeg stadium van beleidsvorming of projectontwikkeling, gebruik gemaakt wordt van kennis en inzichten van deskundigen. Dit is vooral van belang omdat werken vanuit duurzaamheid soms vraagt om vernieuwende benaderingswijzen, concepten en instrumenten. Werken aan duurzaamheid is een leerproces waarin ruimte is voor experimenten en de bereidheid om gebaande paden te verlaten. Hierbij trekken we graag op met koplopers en geven we ze een podium.

Co-creëren, samen uitvinden, flexibel samenwerken

De komende jaren leggen we het accent op co-creëren en samen uitvinden. We werken samen met mensen aan hun leefomgeving, gaan op zoek naar een ideaal evenwicht tussen ecologische, economische en sociale belangen. We zijn onderdeel van diverse samenwerkingsverbanden, waarmee we projecten realiseren. Daarin hebben we als programma Duurzame ontwikkeling een faciliterende, stimulerende en verbindende rol. Dat vraagt om een overheid die ontwikkelingen mogelijk maakt, zonder het publiek belang uit het oog te verliezen. Wij willen onze rol spelen in een netwerk van gelijkwaardige partners. We stellen daarbij telkens de vraag waar we wel en niet (meer) van zijn. Soms moeten we verbinden, soms moeten we loslaten en ruimte geven en op een aantal thema's pakken we juist een actieve daadkrachtige rol. In zo'n gezamenlijk leerproces zijn 'flexibiliteit' en 'samenwerken' sleutelwoorden. Lokaal, regionaal in de provincie en de MRA, maar ook landelijk en met andere G32- steden. Maar ook slim werken hoort daarbij: slimme arrangementen (zoals green deals, integrale proposities, experimentele ruimten, leerkringen), slim omgaan met regels (hoe kan het wel) en slim omgaan met data (bijvoorbeeld smart grids).

deel 3: Werkwijze

3.2. Interne verankering

Duurzaamheid maakt deel uit van alle beleidsterreinen. Organisatiebrede betrokkenheid en draagvlak is essentieel. Op dit moment worden duurzaamheidsaspecten al in diverse projecten meegenomen, zij het vaak impliciet of op een laat moment. Het expliciet en tijdig maken van keuzes ingegeven door principes en duurzaamheidoverwegingen op basis van duidelijke criteria, is belangrijk. Om deze verankering te bevorderen zijn er twee dingen van belang:

- Draagvlak vanuit het management voor duurzame (beleids)ontwikkeling en actief aan de slag gaan met het actieplan MVO (maatschappelijk verantwoord ondernemen);
- Spreken van een gemeenschappelijke taal en werken vanuit duurzame principes;
- Meer kennis over duurzaamheid en duurzame aanpakken, instrumentarium en uitvoering.

Verankering binnen de gemeentelijke organisatie is niet alleen belangrijk voor de uitvoering van beleid, maar heeft ook een uitstraling naar buiten toe als het gaat om geloofwaardigheid en 'staan' voor ons beleid. We voeren op basis van de internationale MVO-richtlijn ISO 26000 een analyse uit en stellen een plan van aanpak op om aan de slag te gaan met maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit reikt van de eigen bedrijfsvoering (facilitair en vastgoed), het (laten) uitvoeren van taken (inclusief inkoop en aanbesteding/tendering) tot ook de eigen vervoersbewegingen en catering.

3.3. Organiseren van de duurzaamheidsagenda

3.3.1. Interactie tussen inwoners, bedrijven, organisaties, ambtelijke organisatie en bestuur

Gemeenschappelijke agenda

Het kader beschreven in deze nota is een aanzet om duurzaamheid in Lelystad gezamenlijk te organiseren en te verankeren, zodat uitwerking en uitvoering samen met de samenleving opgepakt kan worden. Met dit kader is getracht, mede namens de betrokkenen en belanghebbenden, een agenda voor de komende jaren op te stellen. Vanaf het voorjaar zijn diverse verkennende open en besloten sessies geweest voor de ontwikkeling van het beleidskader. In september is een brede bijeenkomst met inwoners, bedrijven en organisaties geweest om het resultaat te toetsen. In november is nog een laatste bespreking met de klankbordgroep geweest.

Na de besluitvorming over de kadernota staat het opstellen van het uitvoeringsplan centraal en de (veelal projectmatige) uitvoering zelf. Ook dit willen we doen in nauwe samenwerking met de partners en de samenleving. In de praktijk betekent dit dat er per speerpunt gewerkt wordt aan een concreet uitvoeringsplan door verschillende partners en betrokkenen, geleid door een krachtige trekker. De zes speerpunten worden aangevuld met het thema Duurzame gemeente (MVO en traject interne verankering). De rol van trekker

wordt ingevuld door één van de samenwerkingspartners of de gemeente, al naar gelang wie het beste het doel kan dienen. Overkoepelend komt er een projectgroep (bestaande uit de trekkers van de zes speerpunten en het aanvullende thema Duurzame gemeente) en de wethouder. De projectgroep bespreekt met elkaar de voortgang en de knelpunten en signaleert raakvlakken. Vooralsnog en zolang als nodig is, neemt de gemeente de procesbegeleiding op zich (de voortgang, eventuele ondersteuning van de besluitvorming en de communicatie) en zet zich in om, voor zover dit in haar invloedssfeer ligt en politiek en bestuurlijk gedragen wordt, eventuele belemmeringen op te lossen en versnelling aan te brengen. De structuur is geen doel op zich, maar een hulpmiddel om samen verder te komen.

Basis voor het sturen op duurzaamheid en realiseren van de doelstelling is dus een gezonde interactie tussen inwoners, bedrijven, organisaties, ambtelijke organisatie en gemeentebestuur. Deze interactie wordt gefaciliteerd door de gemeente die in samenwerking met partners zorgdraagt voor platforms voor ontmoeting, kennis en uitwisseling. Samen optrekken en goede afstemming met Centrada, HVC, Schiphol/OMALA, de WUR, Windesheim, CAH, Liander, Electrabel, Ennatuurlijk, de BKL, werkbedrijf Lelystad en Natuur en Milieu Flevoland zijn hierbij van groot belang. We willen hier een intensievere relatie mee opbouwen.

Klankbordgroep

Bij de start van het beleidstraject is een klankbordgroep ingesteld om mee te denken over het duurzaamheidsbeleid in Lelystad. Hiervoor hebben zich 26 mensen aangemeld (zie bijlage). De klankbordgroep bestaat uit inwoners en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, bedrijven en kennisinstellingen. Door inzet op de brede participatie is de rol van de klankbordgroep in de beleidsontwikkelingsfase nog niet heel onderscheidend geweest. Voor het vervolg van het traject, het opstellen van de uitvoeringsplannen en de uitvoering van de activiteiten, moet opnieuw gekeken worden naar en gesproken worden over de behoefte om deze rol in te vullen en zo ja, hoe dat kan met meer waarde voor alle partijen.

Bestuurlijke organisatie

De gemeenteraad

De gemeenteraad spreekt zich door vaststelling van de Kadernota uit over de ambitie en inspanningen van de gemeente. De projectgroep rapporteert de raad periodiek over de voortgang en de wethouder geeft, indien nodig, een mondelinge toelichting over de knelpunten. Daarnaast stuurt de raad via de begrotingscyclus op het sub-doel duurzame leefomgeving (inclusief de financiële middelen).

Duurzaamheid in de portefeuilles

Het college van B&W

Duurzaamheid is onderdeel van onze beleidsprocessen, onze bedrijfsvoering en onze inkoop. De verantwoordelijkheid voor het realiseren van de doelstellingen ligt niet bij één wethouder. Elke portefeuillehouder draagt primair verantwoordelijkheid voor duurzaamheid binnen zijn eigen portefeuille. Om het proces goed te laten verlopen, worden voor de agenda duurzaamheid binnen het college afspraken per portefeuille gemaakt. Deze werkwijze zorgt ervoor dat binnen elke portefeuille duidelijk is wat de bijdrage is aan de duurzaamheidsdoelstellingen. Wel heeft de wethouder Duurzaamheid een aanjaagrol gekregen voor duurzaamheid. Ook zorgt de wethouder Duurzaamheid voor goede afstemming, samenwerking en verankering.

Portefeuille WMO, gezondheidszorg en cultuur

- Gezond eten
- Duurzame gebiedsontwikkeling stadshart
- Verduurzaming cultuur-gebouwen
- Welzijnsbeleid en cultuurbeleid inzetten voor duurzaamheid
- Gemeentelijke organisatie en bedrijfsvoering duurzaam (MVO)
- Duurzame inkoop

Portefeuille Openbare orde en veiligheid

Duurzaam denken en handelen algemeen.

Portefeuille Onderwijs, jeugdhulp en duurzaamheid

- Coördinatie en aanjagen duurzaamheid
- Kennisinstellingen m.b.t. duurzaamheid
- Verduurzaming onderwijs
- Duurzame opwek en energiebesparing
- 75% afval scheiden in 2020

Portefeuille Financiën, economie en wonen

- Circulaire economie
- Verduurzaming (energieneutrale) woningbouw (huur/particuliere bouw nieuw/bestaand en corporatiewoningen)
- Inzet economisch instrumentarium
- Onderzoek en innovatie
- Duurzame landbouw en voedselvoorziening
- Duurzame gebiedsontwikkeling Omala
- Helder kader (rekenregels) bieden voor investeringen in duurzame maatregelen
- Fiscale mogelijkheden voor duurzaamheid
- Duurzaam profiel Lelystad

Portefeuille Ruimtelijke ontwikkeling, grondbedrijf en verkeer

- 100% van de nieuw uit te geven grond energieneutraal in 2020
- Verduurzaming gemeentelijk vastgoed
- Duurzame mobiliteit
- Duurzaam toerisme en recreatie
- Nationaal park Oostvaardersplassen
- Duurzame gebiedsontwikkeling algemeen en bij braakliggende terreinen

Portefeuille Werk en inkomen stads- en wijkbeheer en sport

- Verduurzaming sport-accommodaties
- Waterbestendig Lelystad
- Duurzaam beheer van de openbare ruimte
- Sporten is gezond
- Participatiebeleid inzetten

deel 3: Werkwijze

Ambtelijke organisatie en de duurzaamheidsregisseurs

Duurzaamheid is onderdeel van onze gemeentelijke primaire processen, onze bedrijfsvoering en onze inkoop. De verantwoordelijkheid ligt dan ook niet bij één organisatieonderdeel. De verantwoordelijkheid ligt daar waar ook de verantwoordelijkheid voor het primaire proces, de inkoop of de bedrijfsvoering berust. Lastig is soms dat iedereen zijn eigen beelden heeft rondom duurzaamheid. Van belang is dat er vanuit dezelfde taal gesproken gaat worden en dat vanuit dezelfde uitgangspunten gewerkt gaat worden.

In de gemeentelijke organisatie ligt een coördinerende rol en aanjagende rol op doelstellingen en werkwijze van deze agenda bij de afdeling Beleid, en daarbinnen bij Ruimtelijk economisch beleid. De duurzaamheidsregisseurs vervullen deze coördinatierol. Het team duurzaamheid is aanspreekpunt voor partijen in de stad en in het stadhuis, levert een bijdrage aan draagvlak voor duurzaamheid, bewaakt de voortgang en ziet nieuwe kansen en werkt samen met partners, collega's en andere overheden.

Gemeentelijke organisatie en bedrijfsvoering Duurzaam

Lelystad wil een maatschappelijk verantwoorde ondernemende organisatie zijn. Hiervoor zal in de gemeentelijke bedrijfsvoering (bv. inkoop en aanbesteding, catering, gemeentelijk vastgoed) en de uitvoering van taken (bv. uitvoering participatiewet, onderwijshuisvesting) meer aandacht komen voor duurzaamheid. Daarom is in dit kader deelgenomen aan een traject voor certificering en zijn de volgende actiepunten voor 2016 vastgesteld:

- Medewerkers en management toe te rusten om met de aspecten van MVO vertrouwd te raken en deze te integreren in de dagelijkse werkzaamheden (bewustwording en toerusting).
- Aandacht voor MVO-aspecten (terugdringen energieverbruik, waterverbruik en meer gebruik van gerecyclede materialen) in het beheer en gebruik van het stadhuis en het overige vastgoed van de gemeentelijke organisatie (bedrijfsvoering en maatschappelijke vastgoed)
- Meer gebruik maken van leveranciers die gebruik maken van duurzame technologieën en processen (duurzame inkoop).

Met ingang van 2016 het MVO-jaarplan c.q. de actiepunten en de verantwoording hierover op te nemen in de reguliere P&C-cyclus en bij de planning 2016 hierover met een nader voorstel te komen over de wijze waarop dit wordt geïntegreerd. De algemeen directeur is verantwoordelijk voor de uitvoering van MVO.

3.3.2. Het instrumentarium

De duurzaamheidsdoelstellingen zijn ambitieus en vergen een goede samenwerking van diverse partijen, ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid en beïnvloedingsmogelijkheden. Daar waar de gemeente zijn verantwoordelijkheid heeft en zaken kan beïnvloeden, zal zij zich inzetten. Te denken valt aan regelgeving, inkoop, stellen van randvoorwaarden, verbinden van partijen, stimuleren van ontwikkeling (door facilitering, uitvoeren van pilots en/of experimenten, opstellen als "launching customer" en voor zover en zolang het nodig is, voeren van de regie. Voor het behalen van de duurzaamheidsdoelen is de gemeente voor het overgrote deel afhankelijk van de inspanningen van anderen. De gemeente heeft dus een bescheiden, maar niet onbelangrijke rol: faciliteren, stimuleren en regisseren. Hiervoor hebben we een aantal instrumenten tot onze beschikking, die los van elkaar maar vaak ook gecombineerd ingezet worden om effectief te zijn.

Communicatie, participatie en sociale interventies

Communicatie en sociale interventies kunnen ingezet worden om mensen te informeren over duurzaamheid, ze bewust te maken van het belang om met duurzaamheid bezig te zijn en tenslotte, om duurzaam te handelen. Ook helpt communicatie bij de uitwisseling van informatie en kunnen op deze manier partijen aan elkaar worden verbonden. In relatie tot dit punt worden de bijzondere dagen in de jaarkalender ook benut om hier strategische acties aan te koppelen.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving

Milieuwetgeving heeft als doel om het milieu te beschermen en daarmee de planeet. Dat is belangrijk voor duurzame ontwikkeling. Ook andere regelgeving is niet zomaar ontstaan. Er is altijd een aanleiding geweest om ergens regels voor op te stellen. Voortschrijdende ontwikkelingen creëren soms situaties dat regels onbedoeld belemmerend kunnen werken om het 'goede' te doen. Deze belemmeringen moeten bespreekbaar gemaakt worden. Er moet gekeken worden hoe één en ander doorgang kan vinden zonder dat aan de essentie van relevante regelgeving getornd wordt.

Open data

Overheden beschikken over veel data die wel openbaar zijn, maar niet altijd pro-actief aangeboden worden. Sinds 2014 heeft Lelystad een actieplan Open gemeente en wordt er actief gewerkt aan het openstellen van data. Open data zijn handig bij het beantwoorden van tal van maatschappelijke vragen. Toegang tot (real time) open datasets helpt ons snel door het verkeer, helpt ons zorg op maat te bieden en CO² emissies te verminderen. Nieuwe (informatie)diensten helpen om ons leven prettiger te maken en onze stad slimmer. Bovendien bieden ze ondernemers nieuwe businesskansen.

deel 3: Werkwijze

Regisserende, adviserende, faciliterende ambtelijke capaciteit

Zoals hierboven al uitgebreid beschreven staat, ziet de gemeente een rol voor zichzelf om de ontwikkeling naar een duurzame samenleving te ondersteunen en zo mogelijk te versnellen.

Netwerken voor uitwisseling en samenwerking

Er zijn tal van thema- en doelgroepnetwerken in Lelystad waar het onderwerp duurzaamheid aan de orde komt cq. kan komen. Ook is er al een digitaal platform Duurzaam in Lelystad, waar initiatieven aangemeld kunnen worden. De praktijk echter laat zien dat het netwerk maar beperkt functioneert. Er zijn veel individuele initiatieven en mensen weten elkaar nog niet altijd goed te vinden. Hierdoor blijven kansen voor uitwisseling en samenwerking en versnelling liggen. Wij willen relevante partijen die nog niet deelnemen in de netwerken aan ons binden, door ze een stevige rol te geven in onze speerpunten. Met de bekende partners uit onze netwerken willen we evalueren hoe het netwerk functioneert en willen we afspraken maken om dit te verbeteren.

Financieel instrumentarium

Naast communicatie, regelgeving, informatie, netwerkontwikkeling en ambtelijke capaciteit, vraagt de transitie naar een duurzame samenleving soms ook financiële ondersteuning. Hierbij maken we onderscheid tussen:

- financiën benodigd voor de organisatie van duurzaamheid;
- uitvoeringsbudgetten bij diverse beleidsterreinen;
- directe financiële ondersteuning voor de inwoners en bedrijven die willen verduurzamen.

De raad heeft de volgende financiën en financiële mogelijkheden vastgesteld:

Middelen voor formatie en activiteiten voor duurzaamheid.

De gemeentelijke begroting voorziet in een structureel en een incidenteel budget voor duurzaamheid. Het structureel formatiebudget bedraagt € 80.000,- (als onderdeel van de totale milieuformatie) en is ten behoeve van beleidsadvies over duurzaamheid. Het incidenteel formatiebudget bedraagt € 160.000,- voor de jaren 2016, 2017 en 2018 en is ten behoeve van beleidsregie met betrekking tot duurzaamheid.

Op basis van het uitvoeringsplan en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties voor formatie en activiteiten, wordt bij de begroting 2017 een integraal voorstel ingediend ten behoeve van de lokale agenda duurzaamheid, gekoppeld aan de zes speerpunten en het thema Duurzame gemeente. Het concrete begrotingsvoorstel zal aansluiten bij de ambitie van de gemeente en de doelstellingen van de speerpunten. Omdat prioriteiten en omstandigheden kunnen wijzigen, wordt het uitvoeringsplan jaarlijks geactualiseerd.

deel 3: Werkwijze

Uitvoeringsbudgetten diverse beleidsterreinen

Naast de directe middelen voor duurzaamheid wordt ook vanuit het primaire proces gewerkt aan verduurzaming van de stad. En wordt dit (deels) bekostigd uit de middelen van het betreffende beleidsveld zoals bijvoorbeeld stedelijke vernieuwing, beheer, ecologie, mobiliteit, participatiebeleid. Soms worden deze middelen aangevuld met externe fondsen en subsidies. etc...

Financiële ondersteuning voor inwoners, organisaties en bedrijven die aan de slag willen met duurzaamheid.

➤ Een revolverend energiefonds

In 2009 heeft de raad besloten de nog te ontvangen tranches af te romen van de “Nuon reserve niet vrij te besteden naar de Nuon reserve vrij te besteden”. In 2013 heeft de gemeenteraad een besluit genomen over de kaders voor onttrekkingen uit de vrij besteedbare Nuon-reserve: de middelen worden beschikbaar gesteld voor doelen die bijdragen aan de realisatie duurzame energie in combinatie met een duurzame leefomgeving en/of een duurzame (sociaal-)economische ontwikkeling.

Voor dit fonds komen alleen investeringen in aanmerkingen die een terugverdieneffect met zich meebrengen zodat op lange termijn sprake is van een kostenneutrale financiering. In 2015 wordt het laatste bedrag ontvangen en kent deze reserve zijn volledige omvang. De reserve bedraagt nu ruim € 14 miljoen.

Om dit fonds ook daadwerkelijk in te kunnen zetten, dient naast de kaderstelling ook een nadere uitwerking voor toepassing plaats te vinden. Het gaat dan om het bepalen van de criteria, de condities en de procedure. Hierbij wordt ook gekeken naar hoe andere gemeenten een soortgelijk fonds hebben opgezet.

➤ Duurzaamheidsleningen

In 2011 heeft de raad de Verordening SVN Duurzaamheidsleningen vastgesteld met een beschikbaar kredietplafond van € 1,2 miljoen euro. Met deze duurzaamheidslening stimuleert de gemeente Lelystad particuliere woningeigenaren en verenigingen van eigenaren (appartementgebouwen) om energiebesparende maatregelen te treffen, zoals isolatie of duurzaam opwekken van energie. De energiebesparende maatregelen zorgen voor lagere woonlasten door een lager energieverbruik, een hoger comfort en een beter binnenklimaat. Daarnaast zijn energiebesparende maatregelen beter voor het milieu door een lagere uitstoot van broeikasgassen. De Duurzaamheidslening maakt het voor particuliere woningeigenaren mogelijk tegen aantrekkelijke voorwaarden en een lage rente (3% minder dan de marktrente) geld te lenen voor het treffen van energiebesparende maatregelen in en aan de eigen woning. Sinds 2011 is er veel gebruik gemaakt van deze lening, zodanig dat er nu nog ongeveer 2 ton beschikbaar is.

De regeling wordt in de eerste helft van 2016 geëvalueerd in relatie tot de doelstellingen in deze kadernota, de ontwikkelingen van de financiële markt en overige beschikbare regelingen voor particulieren.

➤ Subsidieregeling Duurzaam bouwen

Ter stimulering van duurzame nieuwbouw is er sinds 2011 een gemeentelijke subsidieregeling Duurzaam bouwen van kracht. Wanneer aanvragers aan de criteria voldoen, kunnen ze subsidie krijgen ter hoogte van het bedrag van de betaalde bouwleges van hun object. Door de ineenstorting van de nieuwbouw door de economische crisis is hier tot nu toe geen gebruik van gemaakt. Nu de markt aantrekt, verwachten we dat hier in de toekomst wel gebruik van gemaakt wordt. Daarom willen we de subsidieregeling (geactualiseerd) continueren.

Fiscale maatregelen

Binnen het belastinginstrumentarium zijn mogelijkheden om beleid te beïnvloeden. Dat doen we nu ook al, bijvoorbeeld door bij niet-woningen niet de huurders, maar de eigenaren aan te slaan. We willen nagaan of hiermee binnen de wettelijke kaders ook verduurzaming van objecten gestimuleerd kan worden door bijvoorbeeld het OZB-tarief te koppelen aan een energielabel.

Naast bovenstaande gemeentelijke budgetten en financiële voorzieningen zijn er ook andere organisaties en overheden die middelen in duurzaamheid steken of ter beschikking stellen. Voorbeelden hiervan zijn de rijkssubsidieregeling Energiebesparing en duurzame energie sportaccommodaties, de rijkssubsidieregeling SDE+ (stimulering duurzame energieproductie) voor bedrijven en (non-profit) instellingen, de energiebespaarlening uit het Nationaal Energiebespaarfonds (Rijk, Rabobank en ASN Bank), de Energie Investeringsaftrek voor bedrijven etc..

3.3.3. Monitor en bijsturen

De kadernota duurzaamheid omvat doelstellingen op zes speerpunten en geeft de gemeentelijke werkwijze weer. Op deze doelstellingen vindt jaarlijks, samen met de nog uit te werken maatregelen en acties, een monitor plaats. De acties worden jaarlijks naar aanleiding van monitoring op doelen en activiteiten aangevuld en bijgesteld waar nodig.

Om vanuit de gemeenteraad en het college bij te kunnen sturen, formuleert en rapporteert het college over doelen, inspanningsverplichtingen en resultaatafspraken. Duurzame leefomgeving is een subprogramma van het begrotingsprogramma Leefbare stad. In dit begrotingsprogramma worden de integrale doelen en activiteitenindicatoren opgenomen en wordt zo mogelijk verwezen naar andere begrotingsprogramma's. In de paragraaf bedrijfsvoering wordt aandacht geschonken aan verduurzaming van de gemeentelijke organisatie (MVO). Daarnaast wordt ook in het sociaal jaarverslag aandacht geschonken aan duurzaamheid.

3.3.4. Vervolgproces

Dit document geeft de kaders (visie, speerpunten en werkwijze) voor het duurzaamheidsbeleid weer. Dit kader kan beschouwd worden als een agenda waarbij de zes te maken uitvoeringsplannen jaarlijks geactualiseerd worden. Daarnaast ligt er voor twee thema's een ambitie die pas op langere termijn gerealiseerd kan worden: energieneutraal 2025 en circulaire economie. Hiervoor worden twee routekaarten gemaakt, zodat er ook zicht komt hoe deze doelstellingen te realiseren.

deel 3: Werkwijze

De planning voor deze uitwerkingsfase ziet er als volgt uit:

Activiteit	Datum
Vaststellen kadernota	Januari 2016
Start uitvoeringsplannen na besluitvorming raad	Januari 2016
Oplevering uitvoeringsplannen	Te verwachten mei 2016

